

Najaarsnota 2023

In de najaarsnota 2023 wordt een doorkijk gegeven op het financieel meerjarenperspectief, als ook voorstellen gedaan om de begroting 2024 te intensiveren. Tevens wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het huidig begrotingsjaar.

Inhoudsopgave

1. Hoofdpijnen en uitgangspunten	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Van stikstofbeleid naar balans in het landelijk gebied	5
1.3 Visie op ruimte	5
1.4 Visie voor onze inwoners	6
1.5 Kaders voor financiën en capaciteit	8
2. Voorstellen voor opgaven, uitvoeringsprogramma's en grote projecten	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Landelijk gebied en stikstof	10
2.3 Woonplaats Zeeland (Fysieke leefomgeving)	11
2.4 Balans in landelijk gebied (Landelijk Gebied, Landbouw en Natuur)	12
2.5 Ondernemend Zeeland (Regionale Economie)	13
2.6 Mobiliteit op maat (Regionale Bereikbaarheid)	14
2.7 Iedereen telt! (Cultuur, Erfgoed, Leefbaarheid en Sport)	15
2.8 Energie op klimaat!	17
2.9 Grote projecten	17
2.10 Recapitulatie financiële voorstellen	18
3. Overige voorstellen en ontwikkelingen	20
3.1 Instandhouding infrastructuur	20
3.2 Uitvoering wettelijke milieutaken	20
3.3 Ontwikkelingen provinciefonds	22
3.4 2 ^e ronde budgetbewaking 2023	24
3.5 Verdere financiële voorstellen	24
4. Financieel perspectief	28
4.1 Achtergrond en ontwikkeling Investeringsagenda	28
4.2 Recapitulatie financieel meerjarenperspectief	29
4.3 Ontwikkeling algemene reserve en weerstandsratio	30
Bijlagen	32
Bijlage 1: Verloop reserve instandhouding infrastructuur	32
Bijlage 2: Effecten 2 ^e ronde budgetbewaking 2023	33

Inleiding: Met Zeeland, voor Zeeland!

Kort voor de zomer hebben wij het coalitieakkoord “Met Zeeland, voor Zeeland!” gepresenteerd. Met die titel hebben we een eerste indicatie gegeven over *hoe* we college willen zijn. Samen met de Zeeuwen, en vanuit het besef dat we ons werk doen voor de Zeeuwen.

Na de zomer hebben we daar onderling verder over gesproken. Want wat betekenen die woorden nu echt voor ons, voor hoe we dagelijks onderling samenwerken? Maar ook: wat betekenen die woorden in de praktijk voor wat de inwoners van ons en van onze organisatie zien? Hoe vullen we die woorden in, als we lastige keuzes maken en bij onze besluiten niet iedereen tevreden kunnen stellen?

Natuurlijk, we stellen het belang van Zeeland voorop. Dus formuleren we doelen die in onze opvatting goed zijn voor Zeeland en zetten we *alle* middelen in om die te realiseren.

Dat betekent ook dat we voor de Zeeuw samen echt stappen zetten, dat we verkennen hoe we ieders individuele vrijheid kunnen koesteren, maar tegelijk zorgzaam blijven en solidair naar elkaar en onze omgeving.

We willen ons werk zo doen, dat de mensen in Zeeland gaan horen en zien, (h)erkennen en beleven *wat* wij voor ze doen. Dat vraagt dat wij duidelijk vertellen *waarom* we doen wat we doen. Waarom we iets opgepakt hebben, hoe we belangen hebben afgewogen en welke keuze we waarom hebben gemaakt. Waarom we die keuze *nodig en nuttig*, maar vooral ook *rechtvaardig* vinden. Dat vraagt van ons bezieling en weten waar het echt over gaat.

Ook bij lastige keuzes met tegengestelde belangen staan we samen als collegeleden voor ons besluit. We leggen zaken uit, we zeggen wat we waarom doen en doen daadkrachtig wat we zeggen. Vanuit een college dat werkt vanuit vertrouwen en betrouwbaarheid, dat ieders kracht en wijsheid benut en zich verbindt met elkaar, met de organisatie en met iedereen in Zeeland.

Wij willen, zoveel als dat kan, in nauw contact staan met de Zeeuwen. De drempel om ons te benaderen moet laag zijn. En in contacten hebben de Zeeuwen recht op onze oprechte aandacht en betrokkenheid. Zij moeten zich gehoord weten én voelen. Zij moeten onze wens om het samen met hen te doen niet alleen horen, maar ook ervaren.

In deze najaarsnota werken we verder uit hoe we, vanuit deze houding, richting willen geven aan Zeeland in de komende tijd. Hoe we de hoofdaccenten uit ons akkoord verder uitwerken, wat daar de eerste financiële vertaling van is en hoe we daarmee verder gaan. Kortom, hoe we met Zeeland voor Zeeland aan de slag gaan.

1. Hoofdpijnen en uitgangspunten

1.1 Inleiding

Het coalitieakkoord beschrijft de hoofdkoers die we inzetten voor Zeeland. Voor een belangrijk deel is dat het voortzetten van beleid zoals dat nu ook al geldt. We hebben voor tal van vraagstukken samen met onze partners de richting vastgesteld in gezamenlijke strategieën. Die voeren we uit, natuurlijk wel met aandacht voor veranderende omstandigheden die om gezamenlijke bijstellingen vragen. En ook veel beleid dat we zelf uitvoeren wordt doorgezet.

Toch gaan we ook niet zonder meer door met alles wat we doen, vanuit de vanzelfsprekendheid dat we dat nu eenmaal doen. Ook bij bestaand beleid gaat het om de vraag, zoals we die in de inleiding beschreven, waarom we ons beleid *nodig, nuttig en rechtvaardig* vinden.

Daarnaast hebben we in ons akkoord nieuwe accenten en ambities beschreven rondom stikstof, ruimte en de kwaliteit van leven van onze inwoners, naast nieuwe inhoudelijke ambities. Die accenten, en wat dat verder betekent, werken we in dit hoofdstuk verder uit. De ambities komen in hoofdstuk 2 aan de orde.

1.2 Van stikstofbeleid naar balans in het landelijk gebied

In het coalitieakkoord hebben wij een scherpe positie ingenomen rondom stikstof. Die vraagt wellicht verduidelijking. Onze taak, of zelfs ons bestaansrecht als provinciebestuur is dat wij doelen formuleren die naar onze opvatting leiden tot een beter Zeeland voor de Zeeuwen. Die doelen staan voorop: die willen we realiseren. Het behoeft geen betoog dat wij ons daarbij aan de wet houden.

Onze doelen zijn al eerder beschreven. We zetten nog meer in op voedselzekerheid. Biodiversiteit en natuur zijn en blijven van groot belang. En dat de stikstofdepositie teruggedrongen moet worden staat ook buiten kijf. Maar wel op een manier die past bij Zeeland. Innovaties in de landbouw, maatregelen in industrie, buitenland en scheepvaart. En een belangrijk instrument in het Gebiedsprogramma is het zorgen dat er voldoende zoet water beschikbaar is. In ieder geval door zoet water beter vast te houden, misschien zelfs door te denken aan aanvoer.

Wij gaan uit van de inhoudelijke opgave die voorligt en bezien dan wat moet en kan, en eventueel hoe wet- en regelgeving kan worden aangepast. Die basishouding geldt niet alleen voor vraagstukken rond stikstof en natuur, maar in de volle breedte van ons handelen. Als wij voorzien dat er in de toekomst voor onze doelen maatregelen nodig zijn, die zich niet verdragen met huidige wetgeving, laten we niet die doelen los, maar zoeken we andere wegen om die toch mogelijk te maken. Door aan te dringen op aanpassing van wetgeving, of door afspraken met het Rijk te maken over gemotiveerde afwijkingen, of andere zaken, zoals experimenten of maatwerkarrangementen, die realisatie van onze doelen mogelijk maken.

1.3 Visie op ruimte

In het dagelijks spraakgebruik gaat het bij de ruimtelijke vraagstukken over het leggen van de “ruimtelijke puzzel”. Het beeld van een “puzzel” kan het beeld oproepen van een blauwdruk, die in een korte periode gemaakt wordt en voor tientallen jaren geldt. Of het beeld dat het een kwestie is van beter zoeken is om het juiste stukje te vinden. Dat is niet wat wij bedoelen. De ruimtevraag die vanuit landelijke én regionale vraagstukken op ons afkomt zal functiewijziging noodzakelijk maken. Heel Zeeland is immers in gebruik. Wij willen samen met de regionale

partners stappen zetten in die functiewijzigingen. De vraag is waar dat gaat knellen en hoe we daar dan mee omgaan. Onze Omgevingsverordening is een richtinggevend kompas. We gaan er vanuit dat gemeenten die ook vertalen in hun ruimtelijk beleid. Wanneer er capaciteitsproblemen ontstaan bij gemeenten kunnen we bezien of en op welke manier wij daarbij kunnen helpen.

Naast de verordening is ook de Omgevingsvisie een belangrijk instrument. In actualisaties daarvan leggen de bereikte overeenstemming vast. Dat geldt ook wanneer een update van een ruimtelijke deelvisie nodig is: die doen we niet apart, maar pakken we op via een actualisatie van de Omgevingsvisie.

Ons antwoord op alle ruimtelijke vraagstukken is ook een maatschappelijk antwoord, dat rekening houdt met de gevolgen voor de kwaliteit van leven van onze inwoners.

In ons coalitieakkoord hebben wij een aantal ruimtelijke principes neergelegd, die voor ons leidend zijn. Nieuwe natuur zullen wij niet afdwingen; de bestaande natuur versterken we. Buitendijkse oplossingen voor hoogwaterbescherming hebben onze voorkeur, ook als zich naar Natura2000-gebieden bevinden. In de vorm van eilanden voor de kust kan die bescherming ook ruimte voor nieuwe natuur bieden. De mogelijkheden daarvoor gaan we samen met het Rijk onderzoeken. Net als - zo nodig - het zoeken van wegen om onze visie te realiseren.

1.4 Visie voor onze inwoners

We zien dat het vertrouwen in de overheid in het algemeen onder druk staat. En dat in de beleving van inwoners “de politiek” over heel andere dingen gaat dan de zorgen waar zij dagelijks mee geconfronteerd worden. *Met Zeeland, voor Zeeland* betekent voor ons dat onze inwoners weer moeten merken, moeten ervaren dat de provinciale politiek ook over hún vraagstukken en zorgen gaat. Over hun brede welvaart.

Brede welvaart is door het CBS gedefinieerd als *alles wat de kwaliteit van leven in het hier en nu beïnvloedt en de mate waarin dat ten koste gaat van latere generaties of van mensen elders in de wereld*. Brede welvaart gaat dus om alles wat mensen van waarde vinden. Hun inkomen, maar ook dat ze gezond zijn, dat er goed onderwijs en goede zorg is. Dat ze zich prettig en veilig voelen in hun buurt. Zonder dat dat ten koste gaat van anderen. Die brede welvaart willen we (nog) meer centraal stellen in wat we doen.

Dat blijft wat abstract, omdat er geen panklaar recept of een checklistje voor te geven is. Het is niet een kwestie van een los uitvoeringsprogramma, of een losstaand extra kopje “brede welvaart” in een statenvoorstel, naast de andere kopjes. Brede welvaart betekent dat de kwaliteit van leven een logisch integraal onderdeel van onze afweging is: waarom is onze keuze nuttig, nodig en rechtvaardig?

We zien drie lijnen om daar meer invulling aan te geven. Die werken we hieronder uit.

Hoe doen we wat we doen?

Natuurlijk formuleren we onze doelen met het oog op onze inwoners. We zorgen voor werkgelegenheid en werken aan een schoon en veilig milieu. We maken wegen veilig en versterken de weerbaarheid tegen criminele ondermijning. We vieren 80 jaar vrijheid en subsidiëren festivals, musea en andere dingen die het leven plezierig maken. Al die doelen leggen een basis en dragen bij aan een beter Zeeland voor de Zeeuwen. Maar daarmee is het verhaal niet af.

Want ook bij het uitwerken en realiseren van die doelen zijn er afwegingen en keuzes te maken. Het gaat er niet alleen om *dat* we aan die doelen werken, maar om *hoe* we dat doen, en *waarom* op die manier.

Dat begint al bij de vraag hoe we een vraagstuk definiëren en hoe een succesvolle oplossing er eigenlijk uitziet. Dat gaat niet alleen over de vakinhoudelijke kwaliteit van de oplossing, maar ook over hoe die beleefd wordt. Als simpel voorbeeld: ons fijnmazig OV is “technisch” gezien een vervoerssysteem, waarin succes in termen van kosten en gebruik wordt bepaald. Maar voor onze inwoners is het ook een vangnet, een soort vervoersverzekering. Dan wordt succes niet alleen bepaald door het daadwerkelijk gebruik, maar ook door hoeveel Zeeuwen *weten* dat er fijnmazig OV is als ze het nodig hebben. Ook al gebruiken ze dat zelden of nooit.

Dat is maar een voorbeeld. Maar zo'n benadering, zo'n manier van kijken moet (nog) meer de logische gang van zaken worden. In de volle breedte van ons werk. Dat zal nog wel een leerproces zijn. De gevolgen voor de kwaliteit van leven zijn immers bijna nooit per maatregel uit te drukken in een objectief getal of score op een indicator, zoals dat bij kosten en inhoudelijke effecten wel mogelijk is.

We willen toe naar een situatie waarin gevolgen voor de betrokkenen net zo vanzelfsprekend vanaf het begin meelopen als inhoudelijke doelen, kosten en juridische aspecten. En dat onze inwoners zien dat de gevolgen voor hún kwaliteit van leven een factor zijn in afwegingen en keuzes tussen alternatieven.

Die manier van denken vraagt dat we bij al de voorbereiding meer uitgaan van wat we weten over wat Zeeuwen belangrijk vinden, bijvoorbeeld via studies als *Leven in Zeeland* en panelonderzoeken, en ons daardoor laten inspireren. Maar ook dat we vooraf weten wat de belangen van eventuele direct betrokkenen bij ons besluit zijn, en dat we kijken of en hoe we daar in redelijkheid aan tegemoet kunnen komen.

Vraagstukken waar wij niet het voortouw hebben

Uit *Leven in Zeeland* blijkt dat bijvoorbeeld gezondheidszorg en armoedebestrijding hoog genoteerd staan als het gaat om wat Zeeuwen belangrijk vinden voor de toekomst. Vanuit een taakgerichte opvatting zou een reactie kunnen zijn dat wij daar niet primair over gaan en dus geen bemoeienis mee hebben.

Maar als we denken vanuit de kwaliteit van leven van onze inwoners kunnen we het daar niet bij laten: als iets belangrijk is voor onze inwoners, is dat immers ook belangrijk voor ons. Dan zoeken we toch naar manieren om daar ook een goede rol in te spelen. Dat doen we nu ook al. Bijvoorbeeld: ook al gaan wij niet over PFAS en ligt de oplossing niet bij ons, we kunnen wel, vanuit de zorgen bij onze inwoners, de verantwoordelijke partijen daar krachtig op aanspreken.

Vanuit die positie, kijken wat we kunnen doen aan wat belangrijk is voor onze inwoners, willen met onze partners bespreken wat dan onze goede rol kan zijn en welke meerwaarde we kunnen leveren. Dat zal niet een kwestie van geld zijn en zeker niet het treden in bevoegdheden van anderen. Maar wellicht kunnen we een bijdrage leveren in lobby, of door het opschalen van vraagstukken. Door partijen bij elkaar te brengen, netwerken te vormen of versterken, door te zien of wij namens de regio zaken bij het Rijk bespreekbaar kunnen maken – of op andere manieren. Dat moeten we bespreken. De bereikte overeenstemming beschrijven we in de sociale agenda, die in ons coalitieakkoord benoemd staat.

Concrete acties

De eerste twee lijnen die we beschreven gaan over hoe we dingen doen en hoe we meer waarde kunnen leveren aan het werk van anderen. Naast dat meer abstracte denken vanuit brede welvaart houden we ook aandacht voor concrete leefbaarheidsmaatregelen. We zien soms goede concrete leefbaarheidsvoorstellen, die net tussen wal en schip vallen. Omdat een regeling daar net niet over gaat of niemand er geld voor heeft. Terwijl met een relatief kleine financiële inspanning een groot effect op de leefbaarheid gerealiseerd kan worden. Voor dat soort situaties richten we een leefbaarheidsfonds op. Niet als structurele leefbaarheidsfinanciering, maar juist om kleinere concrete dingen mogelijk te maken, die van belang zijn voor onze inwoners. Wat ons betreft is zo'n fonds een van de onderdelen van de sociale agenda.

1.5 Kaders voor financiën en capaciteit

In de voorbereiding van deze nota hebben wij ook met de directie gesproken over de uitvoering van ons coalitieakkoord en de wisselwerking met de organisatie. De organisatie is de afgelopen jaren gestaag gegroeid, vanwege een toenemend takenpakket. Tegelijkertijd zien we dat er grenzen in zicht komen. Er is druk op de arbeidsmarkt, waardoor vervanging van medewerkers die met pensioen gaan lastiger wordt. Onze medewerkers met veel expertise en ervaring zijn ook interessant voor andere werkgevers. Naast het aantrekken van nieuw personeel is ook vasthouden van personeel een opgave die aandacht vraagt. Door groei en vervanging is inmiddels 40% van de organisatie korter dan 5 jaar in dienst. Dat vraagt naast het inhoudelijke werk ook het investeren in nieuwe collega's.

Onze gezamenlijke conclusie is dat het steeds verder groeien, als dat al zou lukken in een overspannen arbeidsmarkt, niet de oplossing is. We bestendigen daarom de huidige formatie, en breiden die alleen significant uit voor duidelijke uitvoeringstaken vanuit landelijke opgaven. Daar moeten dan ook middelen voor meekomen.

De consequentie daarvan is dat de ruimte voor nieuw werk of nieuwe accenten binnen de bestaande formatie moet worden gevonden – en dus gevolgen heeft voor bestaand werk. Dat past bij het principe, dat we al eerder formuleerden, dat ook continueren van bestaand werk niet vanzelfsprekend is en dat we ons blijven afvragen of dat nog steeds nuttig en nodig is. We beginnen met de beoordeling – ook vanuit een capaciteits oogpunt - of er ook bestaand beleid kan vervallen ten behoeve van het nieuwe werk. Andere inzet van menskracht kan ook financiële ruimte opleveren, doordat minder uitvoeringsgeld benodigd is. Daarnaast blijven er natuurlijk ook financiële beperkingen.

We werken daarom toe naar een andere benadering van de voorstellen in voor- en najaarsnota's. In het verleden stelden wij u voor om in te stemmen met het toekennen van financiële middelen voor uitvoeringsgeld en capaciteit voor de nieuwe taak of opgave. Wij gaan toe naar een systeem waarbij wij eerst onderzoeken welke uitwisseling met bestaand beleid (en de bijbehorende menskracht) mogelijk is. Bij voorstellen in komende nota's zullen wij ook aangeven wat de bredere consequenties van de bijstellingen zijn: wat we minder gaan doen om de nieuwe ambitie uit te kunnen voeren.

Dat principe heeft ook doorwerking voor de voorstellen die wij in deze nota doen. Wij vertalen daarin niet ons gehele coalitieakkoord, maar alleen die onderwerpen waar tijdens de formatie

financiële overeenstemming over was of waar geen uitstel tot de volgende voorjaarsnota mogelijk is. In de tussentijd bezien wij hoe de andere inhoudelijke accenten uit ons akkoord volgens de nieuwe benadering kunnen worden ingepast en tot welke gevolgen dat leidt. Bijvoorbeeld de ontwikkelingen rond de binnenvaart, het onderzoeken van de mogelijkheden van een nieuw depot voor de opslag van culturele collecties, het robuust maken van de RUD en de instandhouding van infrastructuur.

2. Voorstellen voor opgaven, uitvoeringsprogramma's en grote projecten

2.1 Inleiding

In de Begroting 2024, die we tegelijk met deze najaarsnota aan u voorleggen, is integraal beschreven wat we volgend jaar gaan doen. In voor- en najaarsnota's beschrijven we alleen de veranderingen in de begroting. Dus niet alles wat we doen komt in deze najaarsnota aan de orde. We beschrijven hierin alleen de wijzigingen ten opzichte van de Begroting 2023 en de meerjarenbegroting. Deze najaarsnota wordt vertaald in de eerste wijziging van de Begroting 2024.

In het vorige hoofdstuk hebben wij aangegeven dat we op een andere manier willen omgaan met de voorstellen voor wijzigingen in voor- en najaarsnota's. Tot nu toe was de afweging vrijwel alleen financieel: ook benodigde capaciteit is immers als een financieel vraagstuk te zien. Vanaf de voorjaarsnota wordt dat anders. Bij nieuwe ambities die ook menskracht vragen wordt de afweging meer inhoudelijk. Uitgaan van de beschikbare ambtelijke capaciteit betekent immers dat er bij nieuwe ambities ook bestaande ambities minder of niet meer worden uitgevoerd. De gevolgen daarvan gaan wij als bijstelling aan u voorleggen.

Die nieuwe benadering kan niet van de ene op de andere dag worden doorgevoerd. Daarom kiezen wij ervoor om vanuit de budgettaire ruimte¹ in deze najaarsnota beperkt voorstellen aan u te doen: zaken die feitelijk onvermijdelijk zijn, of waarover in het akkoord al financiële afspraken zijn gemaakt, of waarvan de eventuele uitvoering eerder gepland staat dan de vaststelling van de voorjaarsnota 2024. De andere nieuwe ambities uit ons coalitieakkoord werken we volgens de nieuwe benadering uit voor de voorjaarsnota.

Die beperking geldt niet voor onze voorstellen voor de investeringsagenda²: daar blijft de lijn dat we uitgaven mogelijk maken zodra de uitvoering kan starten.

Bij de voorstellen wordt vermeld of die betrekking hebben op de budgettaire ruimte of op de investeringsagenda. Aan het slot van hoofdstuk 2 en in hoofdstuk 4 zijn financiële recapitulaties opgenomen.

2.2 Landelijk gebied en stikstof

In het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) werken we aan het Zeeuwse gebiedsprogramma. Hierin worden de belangrijkste opgaven in het landelijk gebied in samenhang opgepakt. De belangrijkste doelen zijn het herstellen en versterken van de Zeeuwse natuur, het verbeteren van het Zeeuwse watersysteem en het toewerken naar een volhoudbare landbouw.

Het Zeeuws Gebiedsprogramma is ingediend bij de minister van LNV. Door de val van het kabinet is het onzeker wanneer de uitvoeringsmiddelen beschikbaar worden gesteld. Wij verwachten die in 2024.

¹ De budgettaire ruimte is het verschil tussen verwachte inkomsten en uitgaven in de meerjarenbegroting.

² Zie paragraaf 4.1 voor een nadere toelichting op de werkwijze van de investeringsagenda.

Vooruitlopend daarop werken we aan het opbouwen van een uitvoeringsorganisatie. Om die ook werkelijk op te zetten is in 2024 € 950.000 benodigd. Dat bedrag zou door het Rijk beschikbaar moeten worden gesteld. Wij stellen voor die middelen voorlopig ten laste van de investeringsagenda te brengen, zodat zeker is dat we door kunnen gaan. Wanneer in 2024 de middelen van het Rijk daadwerkelijk beschikbaar komen, vloeien die dan terug naar de investeringsagenda.

2.3 Woonplaats Zeeland (Fysieke leefomgeving)

Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet is eerder landelijk uitgesteld tot 1 januari 2024. Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is een landelijke voorziening, die de uitvoering van de Omgevingswet ondersteunt. Dat wordt door het IPO uitgevoerd. Door het IPO is aangegeven dat de investeringen hierin hoger zijn dan vooraf geraamd. De hogere kosten in 2023 en 2024 kunnen worden opgevangen. Vanaf 2025 wordt aan alle provincies een extra bijdrage gevraagd.

Om het gaan werken met de Omgevingswet zo soepel mogelijk te laten verlopen wordt vanuit de Provincie Zeeland een serviceteam ingezet. De personele inzet voor dit serviceteam vangen we binnen de bestaande formatie op. Wel is er werkbudget voor dit serviceteam nodig. Per saldo betreft de volgende bedragen per jaar:

(bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.
IPO Omgevingswet		-72	-88	-104	-120	-136
Werkbudget implementatie Omgevingswet	-135	-135	-135	-135	-135	-135

Omgevingsvisie

Met uw Staten en partners in de regio hebben we afgesproken jaarlijks de Zeeuwse Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening te actualiseren. Voor die jaarlijks terugkerende inzet is een werkbudget nodig, zodat eventueel ondersteunende onderzoeken en adviezen kunnen worden uitgevraagd.

Eén van de ontwikkelingen die daarbij speelt is dat met het Rijk wordt samengewerkt ten aanzien van de actualisatie van de landelijke Omgevingsvisie, NOVEX. Het gaat er om dat de Zeeuwse ruimtelijke visie en vraagstukken rondom het NOVEX-gebied North Sea Port District daar goed in opgenomen worden. Voor die samenwerking waren er voor 2023 bestuurlijke en financiële afspraken. Wij verwachten dat die met een nieuw kabinet ook voor 2024 gemaakt zullen worden.

Wij reserveren daarom alvast een provinciale bijdrage voor 2023 en 2024. Als die niet nodig blijkt te zijn, vloeien de middelen terug naar de budgettaire ruimte. Zo nodig doen we in de voorjaarsnota nog een (geactualiseerd) voorstel waarin ook de latere jaren betrokken worden.

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Omgevingsvisie/Novex	-50	-150			

Woningbouwimpuls

De landelijke Woningbouwimpuls is bedoeld om financieel te ondersteunen dat in gemeentelijke woningbouwplannen extra aandacht wordt gegeven aan de bouw van betaalbare woningen voor starters en mensen met een laag- of middeninkomen. In de najaarsnota 2022 is aangegeven dat wij als provincie bereid zijn Zeeuwse gemeenten te ondersteunen met cofinanciering van maximaal € 200.000 per (gehonoreerde) aanvraag. Dekking vindt plaats vanuit de investeringsagenda. Voor twee gemeenten is al eerder een aanvraag ingediend en gehonoreerd. Onlangs hebben ook de gemeenten Sluis en Terneuzen hier een beroep op gedaan. Administratief zal dat naar verwachting in het boekjaar 2024 verwerkt moeten worden. Daarom stellen we voor om € 400.000 beschikbaar te stellen in 2024 vanuit de investeringsagenda.

2.4 Balans in landelijk gebied (Landelijk Gebied, Landbouw en Natuur)

Innovatiefonds Landbouw

In ons coalitieakkoord is innovatie in de landbouw benoemd als belangrijk instrument om de stikstofuitstoot te verminderen. Wij willen innovatieprojecten in de landbouwsector initiëren, organiseren en faciliteren samen met maatschappelijke partners en ondernemers. Hiervoor onttrekken we in 2023 € 100.000 en in 2024 € 300.000 aan de investeringsagenda.

Agenda Natuurinclusief

In 2022 is de Agenda Natuurinclusief 1.0 gelanceerd door het ministerie van LNV, het Interprovinciaal Overleg (IPO), Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, LandschappenNL en andere maatschappelijke partners. De Agenda richt zich op het realiseren van een goede basiskwaliteit van de natuur overal in Nederland, niet alleen in de natuurgebieden. Dat vraagt een brede inzet, in combinatie met het aanpakken van andere maatschappelijke opgaven. De agenda kent negen domeinen: bouw, energie, financiën, infrastructuur, landbouw, onderwijs / bewustwording, gezondheid, vrijetijdseconomie en water. Wij hebben al eerder uitgesproken dat we meewerken aan de Agenda Natuurinclusief. In 2024 vraagt dat een bijdrage uit de investeringsagenda van € 300.000.

Tegemoetkoming faunaschade

BIJ12 voert namens de provincies de afhandeling van faunaschades uit, die vooral worden veroorzaakt door ganzen. Grondgebruikers kunnen vergoedingen aanvragen op basis van het provinciale faunaschadebeleid. Omdat de werkelijk optredende schade afhankelijk is van bijvoorbeeld de gewasprijs en het aantal dieren dat schade veroorzaakt, is het een regeling met een open einde: het kost wat het kost. Om meer grip op die kosten te krijgen gaan we gaan onderzoeken hoe we in de toekomst schades kunnen beperken. Op basis van historische ontwikkeling en de huidige inzichten schatten we de benodigde bedragen voor 2023 en verder als volgt in:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
Tegemoetkoming faunaschade	-587	-572	-572	-572	-572

2.5 Ondernemend Zeeland (Regionale Economie)

Regiodeal North Sea Port District

Er is een Regiodeal gesloten met het Rijk voor het gebied North Sea Port District. Kort samengevat betekent dat, dat het Rijk geld beschikbaar heeft gesteld voor het investeren in het leef- en vestigingsklimaat van het North Sea Port District. Het doel is om de brede welvaart van de inwoners van het gebied te verbeteren. Dit gebeurt aan de hand van drie sleutelopgaven: gezonde en aantrekkelijke leefomgeving, aantrekken van talent en de bereikbaarheid van voorzieningen. Er wordt geïnvesteerd in positieve gezondheid, natuur, aantrekkelijke binnensteden en dorpskernen, innovatie, cultuur en openbaar vervoer.

Tegenover het geld van het Rijk staat dat wij cofinanciering leveren en kosten maken voor een programmabureau. Wij stellen voor om hiervoor de volgende bedragen te onttrekken aan de investeringsagenda:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Regiodeal NSPD		-400	-515	-530	-545

Zeeland in Stroomversnelling

Samen met het Rijk en de Zeeuwse gemeenten hebben we in 2017 een gezamenlijk fonds voor economische structuurversterking opgericht: de subsidieregeling Zeeland in Stroomversnelling. De regeling wil innovatie in de sterke economische sectoren in onze provincie stimuleren. Ons aandeel in de kosten bestaat uit cofinanciering en uitvoeringskosten. De regeling is een succes. Daarom willen we die regeling in ieder geval nog vier jaar doorzetten (2024 t/m 2027). De gemeenten hebben hun bijdragen voor de komende jaren verhoogd.

Wij stellen voor om hiervoor de volgende bedragen te onttrekken aan de investeringsagenda:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Zeeland in Stroomversnelling		-1.175	-1.175	-1.175	-1.175

InnoGo!

InnoGo!, onderdeel van het Investeringsfonds Zeeland, is een fonds voor de begeleiding en/of financiering voor Zeeuwse innovatieve startende of mkb ondernemers, waarvan de (technische) innovatie zich in de ontwikkelfase bevindt. Dit fonds verstrekt leningen tot max. € 350.000. Op termijn worden die leningen normaal gesproken weer terugbetaald. Vanwege het succes van de regeling willen we daar mee doorgaan. Voor de komende jaren is dan wel nieuwe vulling van het fonds nodig en worden weer kosten voor het beheer daarvan gemaakt. Dat vraagt de onderstaande bedragen, die we voorstellen te onttrekken aan de investeringsagenda:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
InnoGo!		-700	-700	-700	-700

2.6 Mobiliteit op maat (Regionale Bereikbaarheid)

Regionale Mobiliteitsstrategie (RMS)

Op grond van de Regionale Mobiliteitsstrategie (RMS), die we samen met onze partners hebben vastgesteld, werken we toe naar een nieuw publiek mobiliteitssysteem dat vanaf 2025 in heel Zeeland functioneert. Een belangrijk onderdeel daarvan is flexibel fijnmazig vervoer, voor verbindingen die niet met reguliere buslijnen worden bediend. Om zeker te zijn dat dit systeem goed functioneert worden in 2023 en 2024 startprojecten georganiseerd in diverse regio's. Hiervoor is aanvullend budget nodig.

Vanaf 2025, als het systeem functioneert, voorzien wij nu al dat structureel aanvullend budget nodig is om het systeem van fijnmazige mobiliteit met voldoende kwaliteit uit te kunnen voeren. Ons systeem is in het afgelopen jaar landelijk volop uitgedragen door de staatssecretaris van I&W als hét systeem van de toekomst, waarmee Zeeland als een soort landelijke pilot te zien is. Gezien ook het belang van OV, zoals bijvoorbeeld in het rapport "Elke regio telt" wordt geschetst, vinden wij het redelijk dat het Rijk ons daarin financieel ondersteunt. Een verzoek van die strekking hebben wij bij de Staatssecretaris ingediend.

Hoewel die bijdrage van het Rijk niet zeker is - gezien ook de demissionaire status van het kabinet - willen wij zorgen dat er in ieder geval extra middelen beschikbaar zijn. Als inderdaad een Rijksbijdrage wordt verkregen, wordt die hier uiteraard mee verrekend.

Een ander onderdeel van Regionale Mobiliteitsstrategie is dat we flexibel moeten kunnen sturen binnen het fijnmazige systeem en tussen het fijnmazige en reguliere bussysteem. In de RMS is beschreven dat daarvoor de al bestaande Gemeentelijke Vervoerscentrale Zeeland moet worden doorontwikkeld naar een Mobiliteitscentrale Zeeland. Dat vraagt extra geld.

Voor onze inwoners is niet alleen van belang dat de vervoersmogelijkheden er zijn, maar vooral dat ze wéten dat die mogelijkheden er zijn. Het vraagt intensieve communicatie om de inwoners van de mogelijkheden op de hoogte te stellen. Daarom trekken we hiervoor extra middelen uit.

Samen met het Gewest Vlaanderen hebben wij ons eerder dit jaar aangemeld voor een Interreg-project om praktische én gevoelsmatige belemmeringen in het openbaar en publiek vervoer over de landsgrens heen weg te nemen.

Het project heeft verschillende onderdelen: we brengen samen in beeld welke gegevens beschikbaar en nodig zijn en hoe we die delen; hoe vervoersbehoefte en -aanbod op elkaar aansluiten, en hoe we ook andere barrières kunnen oplossen. Daarnaast willen we ons systeem van publiek fijnmazig vervoer over de landgrens heen laten functioneren. Een en ander vraagt ook oplossingen voor financiële vraagstukken (tarieven, betaling en verrekening) en de informatievoorziening naar inwoners. Een pilot rond een bestaande busverbinding is onderdeel van de plannen.

Of de aanvraag gehonoreerd wordt, zal blijken tussen het verschijnen en de behandeling van deze najaarsnota. Eventuele uitvoering start begin 2024. De totale kosten bedragen ruim € 2 miljoen, waarvan een kwart, € 525.000, voor onze rekening komt. Wij stellen voor dat bedrag te dekken uit de budgettaire ruimte, zodat bij honorering van dat project de uitvoering begin 2024 kan starten.

Per saldo leidt dat tot het volgende voorstel voor onttrekking aan de budgettaire ruimte:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
Regionale Mobiliteitsstrategie	-150	-1.150	-1.500	-1.500	-1.500
Interreg-project Grensoverschrijdend vervoer		-225	-175	-125	

Konvoiregeling landbouwverkeer Zeelandbrug

In de huidige begroting zijn middelen opgenomen om tot eind 2023 een veilige oversteek met landbouwvoertuigen over de Oosterschelde via de Zeelandbrug te faciliteren. Rijkswaterstaat heeft aangegeven dat een route via de Oosterscheldekering beschikbaar zal komen.

Voorop staat dat er voor landbouwers in alle scenario's een oversteekmogelijkheid moet zijn. Daarom trekken we deze middelen van € 50.000 door tot en met uiterlijk 2025. We gaan er vanuit dat de route over de Oosterscheldekering eerder beschikbaar is.

Vervoltraject WSF Zero Emissie Schepen

Vanaf 2027 willen we de veerverbinding Vlissingen-Breskens gaan uitvoeren met schepen die geen uitstoot geven (zero emissie) in plaats van de huidige schepen. We zijn nu zover dat de benodigde investering en de verwachte exploitatie op hoofdlijnen verkend zijn. De volgende stappen zijn het verkennen van de financieringsconstructie, hoe de exploitatie vorm krijgt (via een concessie of in een BV) en een programma van eisen.

Om die stappen te kunnen zetten stellen we voor om in 2023 € 50.000 en in 2024 € 150.000 vrij te maken.

Binnenvaart

Zoals in ons coalitieakkoord opgenomen maken wij werk van de verbeteringen voor de binnenvaart. Op basis van onderzoek naar ligplaatsen voor de binnenvaart hebben wij in juni 2022 een aanpak opgezet, die we uitvoeren en verder uitwerken. In de voorjaarsnota vertalen we die ook in financiële voorstellen. Vooruitlopend daarop dienen we een aanvraag voor subsidie voor walstroom voor de binnenvaart in. De hiervoor benodigde 50% cofinanciering bedraagt € 102.500, die we in 2024 onttrekken aan de budgettaire ruimte.

2.7 Iedereen telt! (Cultuur, Erfgoed, Leefbaarheid en Sport)

Ontwikkelagenda Cultuur

In 2022 hebben uw Staten de *Ontwikkelagenda cultuurveld 2022-2024* vastgesteld. Die ontwikkelagenda kent drie pijlers: intrinsieke waarde, vernieuwing en verbreding, en basis op orde. We hebben daarmee een begin gemaakt met de transformatie van het cultuurveld, maar die vraagt een vervolg. Het Rijk ziet dat ook zo: het ministerie heeft ons ondersteund in de periode 2021 t/m 2024, en heeft toegezegd die ondersteuning ook in 2025 t/m 2028 voort te zetten. Dat vraagt cofinanciering van ons, die we voorstellen te onttrekken aan de investeringsagenda:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Ontwikkelagenda Cultuur			-455	-455	-455

Erfgoed

Rondom de instandhouding van het Zeeuws erfgoed zijn er veel uitdagingen. Daarom hebben we in ons coalitieakkoord afgesproken daar extra geld voor vrij te maken in de komende jaren. We onderzoeken hoe eigenaren van erfgoed geholpen kunnen worden om zelf hun erfgoed in stand te houden. Daarnaast maken we middelen vrij om een extra (kwaliteits)impuls te geven als het geheel zelf in stand houden onvoldoende mogelijk is. Bijvoorbeeld door uitbreiding van de bestaande subsidieregeling voor Restauratie van Rijksmonumenten. In de programmering van de investeringsagenda houden we hier rekening mee. Voor 2024 stellen we voor om, aanvullend op de huidige begroting, € 2 miljoen voor erfgoed vrij te maken vanuit de investeringsagenda.

Fair Practice code

In 2019 is landelijk de Fair Practice Code in werking getreden. Hierin is opgenomen dat culturele werknemers een realistisch loon ontvangen voor hun werk. Niet alle Zeeuwse instellingen kunnen dat zelf realiseren. Wij gaan met die instellingen in overleg om te bezien wat zij zelf kunnen bijdragen, bijvoorbeeld via hogere entreprijzen en bezien of en in welke omvang wij een bijdrage kunnen leveren. Om daarna ook snel stappen te kunnen zetten stellen wij voor nu € 125.000 te reserveren vanaf 2024. Het overschot, na de afspraken met de instellingen die niet aan de Fair Practice Code kunnen voldoen, vloeit dan weer terug naar de algemene middelen.

Cultuurbus

Al verschillende jaren wordt de cultuurbus ingezet om jongeren vanuit scholen te vervoeren naar culturele activiteiten. Vanwege het grote succes wordt een toename van het aantal ritten verwacht, waardoor extra budget nodig is. We zetten in op geleidelijke verhoging van de eigen bijdrage van de scholen. Per saldo wordt het volgende budget extra gevraagd ten laste van de budgettaire ruimte:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
Cultuurbus		-53	-50	-45	-45

Culturele evenementen

Er is aan ons een bijdrage gevraagd voor een cultureel evenement in de eerste helft van 2024, dus vóór de vaststelling van de voorjaarsnota 2024. Het initiatief is nog niet geheel zeker. De initiatiefnemers verwachten uiterlijk in oktober 2023 het plan bekend te maken. Op dit moment kunnen wij - in de openbaarheid van deze nota - dus geen verdere bijzonderheden geven: bekendmaking is aan de initiatiefnemers. Wij willen de aan ons gevraagde bijdrage van € 100.000 beschikbaar stellen – net zoals alle voorstellen in deze nota onder voorbehoud van goedkeuring door uw Staten. Nadere bijzonderheden kunnen wij wel geven voor de behandeling van de na jaarsnota in uw Staten, zodat u dan een overwogen besluit kunt nemen.

80 jaar vrijheid

Van september 2024 tot mei 2025 viert Zeeland 80 jaar bevrijding en vrijheid. In dat verband zijn er, samen met enkele partners, plannen voor een informatieve docudrama over de bevrijding van heel Zeeland (inclusief ruimte voor educatie), het uitvoeren van een internationale jongeren vredesconferentie en het ondersteunen van kleinere initiatieven. Wij stellen voor om hiervoor in 2023 € 75.000 en in 2024 € 225.000 vrij te maken.

2.8 Energie op klimaat!

Klimaatadaptatiestrategie Zeeland

In 2021 is de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KasZ) vastgesteld. Samen met onze partners werken we aan de uitvoering, het klimaatbestendig inrichten van Zeeland. Dan gaat het om het beperken van de effecten van hittestress, droogte, wateroverlast en overstromingen. Bij de vaststelling hebben uw Staten budget toegekend voor uitvoering van de KasZ. De looptijd van de KasZ is tot en met 2026; het toegekende budget loopt tot en met 2025. Zoals aangegeven in het coalitieakkoord willen wij de uitvoering van de KasZ continueren. Wij stellen daarom voor om in 2026 € 500.000 te onttrekken aan de investeringsagenda.

Aandeelhouderschap Stedin

Al eerder hebben wij u geïnformeerd over de wens van Stedin, de netbeheerder van de energienetwerken in onder meer Zeeland, om de aandeelhoudersbasis meer in overeenstemming te brengen met het verzorgingsgebied. Dat heeft zowel een (geografische) afspiegelingscomponent als een financiële component: gezien de grote investeringen die Stedin zal moeten doen in de komende jaren is ook een versterking van het eigen vermogen nodig. Stedin heeft de provincies Utrecht, Zuid-Holland en Zeeland, en de inliggende gemeenten, uitgenodigd aandeelhouder van de Stedin Groep te worden.

Wij trekken in dit dossier samen op met de beide andere provincies en de Zeeuwse gemeenten. Bij besluitvorming over deelname in Stedin gelden de kaders, die door uw Staten zijn vastgelegd in de Beleidsnota Verbonden Partijen 2021. Dit betekent onder andere dat u geconsulteerd wordt (via een procedure van 'wensen-en-bedenkingen') over de vraag of deelname in Stedin naar uw oordeel een 'publiek belang' dient. Aan de hand van uw oordeel nemen we dan een besluit.

2.9 Grote projecten

Over de inhoudelijke en financiële voortgang van de grote projecten wordt u via voortgangsrapportages geïnformeerd. In voor- en najaarsnota's beschrijven we die voortgang daarom zeer beperkt.

Waterdunen bevindt zich in de nazorgfase. De gronden zijn eerder overgedragen aan Molecaten en Het Zeeuwse Landschap. In opdracht van het Waterschap Scheldestromen loopt inmiddels de aanpassing van de getijdenduiker. Daarnaast vinden in afstemming met Het Zeeuws Landschap nog enkele werkzaamheden plaats in opdracht van de Provincie Zeeland. In de loop van 2024 kan het project worden afgesloten.

De uitvoering van het **Natuurpakket Westerschelde** loopt tot en met 2025. Het ministerie van LNV heeft eind augustus 2023 de meerjarenkostenraming goedgekeurd. Nu het grootste deel

van de werkzaamheden voor het realiseren van de estuariene natuur (vrijwel) zijn afgerond, verschuift de aandacht steeds meer naar de leefbaarheid en omgevingskwaliteit van het Grenspark Groot Saeftinghe en de impuls aan de landbouw via het landbouwflankerend beleid.

De verdere voorbereiding van de **N673 Zanddijk-Molendijk** wordt opgepakt door de BV, die begin juli 2023 van start is gegaan.

De voorbereidingen van het groot project **N290 Traverse Kapellebrug** zijn in de afrondende fase. Door tal van ontwikkelingen voorzien wij een forse kostenstijging ten opzichte van de eerdere ramingen. De start van de realisatie vraagt een besluit van uw Staten, waarvoor we eind dit jaar een voorstel aan u voorleggen. In dat voorstel zullen wij ingaan op de achtergronden van de kostenstijgingen en bezien of en welke opties er zijn om die te verminderen. Vervolgens is het besluit om de uitvoering te starten aan u.

Op dit moment doen we geen voorstellen om formeel nieuwe grote projecten te starten. Voor de Deltaweg werken we wel verder aan de voorbereidingen, mede in relatie tot de studie naar de gehele midden-Zeelandroute en de toekomst van de Zeelandbrug. Op een later moment zal dit, aan de hand van het adviesmodel grote projecten, leiden tot een voorstel een nieuw groot project te benoemen.

2.10 Recapitulatie financiële voorstellen

Budgettaire ruimte

De hierboven genoemde voorstellen leiden in totaal tot het volgende beslag op de budgettaire ruimte:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
Woonplaats Zeeland	-50	-285	-207	-223	-239
Balans in landelijk gebied	-587	-572	-572	-572	-572
Mobiliteit op Maat	-200	-1.678	-1.725	-1.625	-1.500
Iedereen telt!	-75	-503	-175	-170	-170
Totaal	-912	-3.038	-2.679	-2.590	-2.481

Investeringsagenda

Verder hebben we in het voorgaande ook voorstellen gedaan om bestedingsgerede projecten te dekken uit de investeringsagenda. Samengevat geeft dat het volgende beeld:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Landelijk gebied					
Opzetten uitvoeringsorganisatie NPLG		-950			
Agenda Natuurinclusief		-300			
Innovatiefonds Landbouw	-100	-300			

Ruimtelijke kwaliteit (koppeling met progr. Woonplaats Zeeland)					
Woningbouwimpuls		-400			
Innovatie (koppeling met progr. Ondernemend Zeeland)					
Regiodeal		-400	-515	-530	-545
Aanjaaggelden		-1.175	-1.175	-1.175	-1.175
InnoGo!		-700	-700	-700	-700
Energietransitie (koppeling met progr. Energie & Klimaat)					
Klimaatadaptatiestrategie				-500	
Cultuur (koppeling met progr. Iedereen Telt)					
Erfgoed		-2.000			
Ontwikkelagenda Cultuur			-455	-455	-455
Totaal	-100	-6.225	-2.845	-3.360	-2.875

In hoofdstuk 4 geven we aan welke gevolgen deze onttrekkingen hebben voor de verdere opbouw van de investeringsagenda.

3. Overige voorstellen en ontwikkelingen

3.1 Instandhouding infrastructuur

Actualisatie meerjarenperspectief

Voor het beheer en onderhoud van onze infrastructuur werken we met de principes van asset-management. Dat wil zeggen dat voor verschillende typen beheersobjecten een strategie vaststellen, die uitgaat van risicomangement en een levensduurbenadering, en 10 jaar vooruitkijkt. Groot onderhoud dat gebaseerd is op de uitvoeringsstrategieën wordt gedekt uit de onderhoudsreserve (zie bijlage 1 bij deze nota), het overige groot onderhoud wordt rechtstreeks uit de begroting gedekt.

We hebben de benodigde onderhoudsbudgetten geactualiseerd. Daaruit blijkt dat er extra middelen nodig zijn voor de asfaltverhardingen. We zien een toename in de kosten van *winterschade*: kleine asfaltschades, die snel groter worden door de combinatie van verkeer, neerslag en temperaturen, die wisselen tussen net boven en net onder het vriespunt. Om deze schades adequaat aan te pakken zijn de volgende extra middelen nodig:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027 e.v
Groot onderhoud (reserve)		-200	-200	-200	-200

3.2 Uitvoering wettelijke milieutaken

In de WABO, de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht, is vastgelegd dat wij als Provincie milieuvergunningen verlenen en toezicht houden op de naleving van milieuwetten op het gebied van onder andere lucht, bodem, geluid en water. De daadwerkelijke uitvoering is – ook op grond van wettelijke voorschriften – belegd bij DCMR (milieudienst Rijnmond) voor de *majeure risicobedrijven*³ en de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland voor de andere bedrijven.

RUD en DCMR

Een aantal ontwikkelingen leiden er toe dat we aanvullende middelen beschikbaar moeten stellen. Dat begint met de jaarlijkse indexering van de budgetten voor DCMR en RUD, maar er speelt meer:

Het aantal majeure risicobedrijven in Zeeland neemt toe, en sommige bestaande bedrijven breiden uit. Dat betekent dat er structurele hogere inzet vanuit DCMR nodig is voor de behandeling van vergunningprocedures en vervolgens voor toezicht en handhaving bij deze bedrijven.

Nieuwe initiatieven van bedrijven hebben in de regel een “potentieel effect” op milieu, leefomgeving of natuur. Als er een milieueffectrapport (mer) nodig is, wordt die door het bedrijf zelf opgesteld en betaald. Maar ook aan de kant van de overheid zijn er kosten. Soms is een advies van

³ De “majeure risicobedrijven” bestaan uit Brzo-bedrijven en RIE4- bedrijven. Brzo betekent dat het bedrijf valt onder het Besluit Risico Zware Ongevallen. RIE4-bedrijven zijn complexe chemische bedrijven die werken met milieuverontreinigende stoffen, en daarom vallen onder de Richtlijn Industriële Emissies categorie 4. Een RIE4-bedrijf kan ook onder de Brzo vallen, maar dat hoeft niet.

de commissie MER over de inhoud van een op te stellen mer wettelijk verplicht. Soms ook zijn de effecten wel beperkt, maar zijn er zo veel maatschappelijke of politiek-bestuurlijke gevoeligheden, dat een advies van de commissie MER wel wenselijk is. De commissie MER rekent per gevraagd advies een bepaald tarief. Omdat dergelijke adviezen in het verleden zelden nodig waren, hebben DCMR en de RUD daar geen apart budget voor gereserveerd. De kosten konden meestal verrekend worden met overschotten uit vorige jaren. Nu er relatief veel nieuwe initiatieven zijn – en te voorzien is dat meer adviezen gevraagd zullen moeten worden – zal wel aanvullend budget beschikbaar gesteld moeten worden.

RUD Zeeland heeft een voorstel voor “strategisch werven” voorgelegd aan haar deelnemers. Door de krappe arbeidsmarkt is het vrijwel onmogelijk om voldoende vakbewame medewerkers aan te trekken ter compensatie van pensionering en uitstroom. Daarmee dreigt productie- en kennisverlies. De RUD zoekt de oplossing in het accepteren van sollicitanten met minder ervaring en vakinhoudelijke kennis, die door een intensief inwerktraject met een vakinhoudelijke opleiding en begeleiding van collega’s aan de functie-eisen gaan voldoen. Om mensen tijdig op te leiden in verband met o.a. pensionering vraagt dat een uitbreiding van de formatie met 6 fte aan opleidingsplaatsen. Wij hebben begrip voor deze stap van de RUD.

In het afgelopen jaar is een pilot uitgevoerd bij de RUD, om na te gaan hoe de advisering rond milieuvergunningen aan weerszijden van de grens kan worden verbeterd. Aanleiding daarvoor zijn de Espoo/Helsinki-verdragen en de ervaringen rond de Vlaamse PFAS-vergunningen. Voor een volledige screening van alle adviesaanvragen en vergunningen uit Vlaanderen zou aanvullend ca € 350.000 structureel benodigd zijn. Wij betrekken de afweging omtrent het definitieve ambitieniveau bij de totale besluitvorming rond het robuust maken van de RUD. Die verwachten we in 2024.

Voor de tussenliggende periode willen we wel dat de RUD op een basisniveau inzet levert. Een bedrag van € 100.000 lijkt voldoende om relevante adviesaanvragen en vergunningen te toetsen op de belangrijkste grensoverschrijdende milieuaspecten, zoals luchtemissies en de toepassing van best beschikbare technieken.

Alles overziende stellen wij voor de volgende middelen uit de budgettaire ruimte beschikbaar te stellen:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
Uitbreiding Bedrijvenbestand DCMR		-350	-350	-350	-350
Adviezen Commissie MER		-170	-170	-170	-170
Hogere indexering DCMR		-165	-165	-165	-165
Hogere indexering RUD	-225	-260	-260	-260	-260
Strategisch werven RUD (2024 t/m 2027)		-220	-220	-220	-220
Pilot Espoo/Helsinki verdragen		-100			
Totaal	-225	-1.265	-1.165	-1.165	-1.165

Vanaf 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. Vanaf dat moment is het mogelijk om leeges te heffen voor omgevingsvergunningen. In onze begroting is hier nog niet mee gerekend.

Een voorstel tot het aanpassen van de provinciale legesverordening zal naar verwachting eind 2023 aan u worden voorgelegd. Daarna verwerken we de verwachte baten in de meerjarenbegroting.

3.3 Ontwikkelingen provinciefonds

3.3.1 Algemene uitkering

Ontwikkeling accres

Onze belangrijkste bron van inkomsten is het provinciefonds. In de huidige situatie is de voeding van het provinciefonds direct afgeleid van de Rijksuitgaven. Wanneer het Rijk meer geld uitgeeft, mogen de provincies dat ook (samen “trap op, trap af”). Wijzigingen in de Rijksuitgaven hebben dus direct invloed op de omvang van het provinciefonds en onze inkomsten. De jaarlijkse toename of afname van het provinciefonds, die hier het gevolg van is, wordt het *accres* genoemd.

In het landelijke coalitieakkoord is opgenomen dat vanaf 2026 de directe koppeling tussen de uitgaven van het Rijk en de voeding van het provinciefonds vervalt. In de meicirculaire werd nog uitgegaan van de loon-prijs ontwikkeling (LPO)-index. In de septembercirculaire heeft het Rijk de index bruto binnenlands product (BBP) indexatie toegepast vanaf 2027. Dat betekent dat de omvang van het provinciefonds zich ontwikkelt naar de mate dat het BBP groeit of krimpt. In de septembercirculaire is een nieuwe accresraming opgenomen voor de jaren 2023 en verder. Dit heeft een positief effect.

BTW compensatiefonds

Provincies en gemeenten kunnen hun BTW-uitgaven compenseren via het BTW-compensatiefonds. Omdat het fonds een vaste omvang heeft – en de BTW-uitgaven niet - kunnen daarin overschotten of tekorten ontstaan. Dat overschot (of tekort) wordt vervolgens verrekend met de algemene uitkering in het provinciefonds (en het gemeentefonds). In de septembercirculaire is een geactualiseerde raming opgenomen.

De ontwikkeling van de algemene uitkering ziet er dan per saldo meerjarig als volgt uit:

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Ontwikkeling accres	1.687	1.833	1.770	1.354	3.053
Ontwikkeling BTW compensatiefonds	-2.008	0	-41	608	872
Ontwikkeling algemene uitkering	-321	1.833	1.729	1.962	3.925

Herijking verdeelmodel provinciefonds

Voor de verdeling van de algemene uitkering in het provinciefonds naar de individuele provincies wordt een bepaalde sleutel, een verdeelmodel, gehanteerd. Dat moet worden geactualiseerd en leidt tot herverdeeleffecten. Begin dit jaar heeft Cebeon het concept-ontwerp voor een nieuw verdeelmodel opgeleverd. Dat leidde tot zodanige herverdeeleffecten tussen verschillende provincies, dat binnen het IPO is besloten dat er geen gezamenlijk draagvlak voor dat model is. De brief, waarin de gezamenlijke provincies dat meedelen aan het Rijk en hun ver-

zoek voor nader overleg, is op 13 juni 2023 met uw Staten gedeeld. Er is nog geen reactie ontvangen. Daarmee is zeker dat het nieuwe verdeelmodel nog niet per 2024 wordt ingevoerd. Uiteraard informeren wij u als er ontwikkelingen te melden zijn rondom het verdeelmodel.

Nieuw belastinggebied in plaats van opcenten

De invoering van Betalen naar Gebruik, in het landelijke coalitieakkoord voorzien per 2030, betekent het einde van de Motorrijtuigenbelasting - en dus ook van de provinciale opcenten. Die opcenten zijn onze tweede belangrijke bron van inkomsten. Om het wegvallen van de provinciale opcenten te compenseren wordt nagedacht over de invoering van een eigen provinciaal belastinggebied. Door de provincies is aangegeven dat een ander belastinggebied zou moeten voldoen aan een aantal criteria: toekomstbestendig, brede grondslag, voldoende opbrengstencapaciteit en stabiliteit. Aanvullende criteria achten we uitvoerbaarheid, herkenbaarheid, vergelijkbare verdeling van belastingcapaciteit tussen provincies en het beperken van economische verstoring of verhoging belastingdruk.

De invoering van Betalen naar Gebruik is door de Tweede Kamer controversieel verklaard. Daarmee is op dit moment onduidelijk hoe het verder gaat. Dat zal afhangen van de formatie van een nieuw kabinet.

3.3.2 Ontwikkelingen stelpost provinciefonds

Binnen onze begroting hanteren we een stelpost provinciefonds. Die gebruiken we om fluctuaties in het accres op te vangen (zie ook het begin van 3.3.1), maar daaruit dekken we ook de jaarlijkse indexering van de begroting en CAO-ontwikkelingen.

Indexering budgetten begroting 2024 en verder

In de voorjaarsbijstelling 2023 is besloten om de materiële budgetten (uitvoeringsbudgetten) in de begroting 2024 en verder te indexeren met 1%. In de voor- en najaarsnota 2022 en de voorjaarsbijstelling 2023 hebben we bij verschillende onvermijdelijke uitgaven al rekening gehouden met de werkelijke inflatie. Daarmee ontstaat in de praktijk op een groot deel van de begroting een meer reële index. Binnen de overige budgetten, waar geen noodzaak aanwezig is, accepteren we dat een lage index - bij volledige uitputting van het budget - tot materieel minder effecten zal leiden.

Aanvullende indexering gesubsidieerde instellingen begroting 2024

Ook de ontvangers van een integrale kostensubsidie (IKS) worden geconfronteerd met prijsstijgingen. In de zomernota 2019 is besloten om daar een realistische index op toe te passen, aan de hand van landelijke indexcijfers voor loon- en prijsstijgingen. Die index wordt voor 2/3 deel bepaald door de 'prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers' en voor 1/3 deel door de 'prijs overheidsconsumptie, netto materieel (imoc)', die jaarlijks worden gepubliceerd in de septembercirculaire. De index voor 2024 bepalen we aan de hand van de septembercirculaire 2023. Voor 2024 betekent dat het definitieve indexeringspercentage 5,4% voor de integrale kostensubsidies bedraagt.

Gevolgen stelpost provinciefonds

Samen met de gevolgen van de meicirculaire, waarover wij u in onze brief van 13 juni 2023 hebben geïnformeerd, leiden bovenstaande ontwikkelingen tot het volgende beeld voor de stelpost provinciefonds:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo stelpost provinciefonds na verwerking meircirculaire	3.283	3.000	3.000	3.000	3.000
Algemene uitkering (septembercirculaire)	-321	1.833	1.729	1.962	3.925
Effect indexatie begroting		-589	-419	-419	-345
Aanvullende indexatie IKS instellingen		-111	-111	-111	-111
Subtotaal saldo stelpost provinciefonds	2.962	4.133	4.199	4.432	6.469
Vrijval ten gunste van budgettaire ruimte	-2.962	-1.133	-1.199	-1.432	-3.469
Stelpost wordt	0	3.000	3.000	3.000	3.000

In de financiële verordening is opgenomen dat een resterend saldo op de stelpost in het lopend jaar een bestemming krijgt. We stellen daarom voor het saldo 2023 toe te voegen aan de budgettaire ruimte.

3.4 2^e ronde budgetbewaking 2023

Om zicht te krijgen op de voortgang van de uitvoering en realisatie van de begroting is – als onderdeel van de reguliere planning & control cyclus – een tweede ronde budgetbewaking 2023 uitgevoerd.

De effecten, die uit deze ronde budgetbewaking komen, zijn onder te verdelen in:

- Budgettaire effecten: die hebben een netto effect op de financiële ruimte;
- Budgettair neutrale wijzigingen: die hebben netto (meerjarig) geen effect op de financiële ruimte. Dan gaat het bijvoorbeeld om verschuivingen tussen beleidsdoelstellingen, of toevoegingen/onttrekkingen aan reserves.

In totaliteit leidt dit tot de volgende budgettaire effecten:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Budgettaire effecten 2 ^e ronde budgetbewaking	7.067	-164	570	1.395	1.895

In bijlage 2 is een nadere uitsplitsing van de effecten uit de 2^e budgetronde opgenomen. We stellen voor om de effecten uit de tweede ronde budgetbewaking te verwerken in de meerjarenbegroting.

3.5 Verdere financiële voorstellen

3.5.1 Verlengen tijdelijk gedekte ambities

In de huidige begroting zijn enkele ambities opgenomen, die naar hun aard structureel zijn (hoewel niet noodzakelijk), maar toch maar tijdelijk gedekt konden worden. Wij zien ruimte om de dekking daarvan door te zetten tot en met 2027. Het betreft de volgende ambities:

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Woonagenda			-120	-120	-120
Bedrijventerreinen			-200	-200	-200
Museumbeleid			-700	-700	-700
Sportakkoord			-250	-250	-250
Digitale agenda			-158	-158	-158
Maintenance		-75	-75	-75	-75
Totaal		-75	-1.503	-1.503	-1.503

3.5.2 Salarisbudget bestendigen huidige capaciteit

In het eerste hoofdstuk van deze najaarsnota hebben wij aangegeven dat we uitgaan van het bestendigen van de huidige capaciteit van de ambtelijke organisatie. Voor een deel van de formatie geldt, net als de ambities uit de vorige paragraaf, dat de dekking was voorzien tot en met 2024. Om dat structureel te maken is aanvullende dekking nodig. Dit betreft bijvoorbeeld inzet op het Aanvalsteam arbeidsmarkt, Deltaplan Zoetwater, Energietransitie, Ontwikkelagenda cultuur, Europese programma's en Jouw Zeeland. Door verschuivingen en saldering vinden we daarbinnen ook de ruimte voor extra ondersteuning en advisering van ons college, voor het serviceteam omgevingswet (zie paragraaf 2.3) en enkele andere vraagstukken. Het continueren van de huidige formatie vraagt € 800.000 extra salarisbudget vanaf 2024.

3.5.3 IPO en BIJ12 Begroting 2023

Verschillende provinciale taken worden door het IPO of door Bij12 uitgevoerd. Door toenemende verantwoordelijkheden en complexiteit is samenwerken soms onmisbaar. Die interprovinciale samenwerking leidt er toe dat vraagstukken effectiever opgepakt kunnen worden en daardoor ook tot (financiële) schaalvoordelen.

Waar mogelijk verwerken we vraagstukken vanuit het IPO en Bij12 bij het betreffende beleidsveld, zoals de uitkeringen in verband met faunaschade, die in hoofdstuk 2 beschreven zijn. De resterende algemene ontwikkelingen op de IPO-begroting betreffen werkgeverszaken en organisatiekosten. Die verwerken we hier. Die leiden tot de volgende uitgaven:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
IPO-BIJ12 werkgeverszaken en organisatiekosten		-166	-127	-83	-83

3.5.4 Kosten Gedeputeerde Staten

Op grond van het coalitieakkoord zijn vijf gedeputeerden benoemd. De extra personele ondersteuning is opgelost binnen het salarisbudget (zie paragraaf 3.5.2). Ten opzichte van de huidige begroting zijn wel extra middelen nodig voor salarislasten, werkkamers en dienstauto's. Wij stellen voor de kosten te dekken uit de budgettaire ruimte:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
Aanvullende kosten GS	-115	-180	-180	-180	-180

3.5.5 Inzet PFAS

In 2021 kwamen alarmerende berichten over hoge concentraties PFAS in de Westerschelde en het Kanaal Gent-Terneuzen. Hoewel deze problematiek buiten onze bevoegdheden valt, ondervindt Zeeland als geheel er wel de gevolgen van en zijn er zorgen over de gezondheidseffecten. De huidige aanpak, waarmee we via een coördinator vanuit de regio blijven sturen op het verminderen van PFAS-lozingen en overleg met het Rijk, biedt naar onze mening voldoende meerwaarde om die nog twee jaar door te zetten. Daarvoor is vanuit onze begroting in beperkte mate budget nodig:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
PFAS		-50	-50		

3.5.6 Stijging ICT kosten

In de voorjaarsbijstelling 2023 hebben wij al aanvullende voorstellen voor het ICT-budget aangekondigd. De prijzen voor softwarelicenties en hardware zijn in de afgelopen periode sterk gestegen, met uitschieters tot wel 30 procent. Ook neemt de automatiseringsbehoefte toe en stijgt het aantal gebruikers en daarmee de behoefte aan werkplekkapparatuur en licenties. Ten slotte stelt nieuwe wet- en regelgeving steeds hogere eisen aan digitale weerbaarheid. Hoewel we kritische afwegingen op noodzaak en kostenefficiëntie maken, is een stijging van de ICT kosten voor de gehele organisatie onvermijdelijk.

Voor 2024 vragen wij om incidenteel € 689.000 ter beschikking te stellen, ook om achterstanden in te lopen. Voor de structurele budgetten vanaf 2025 voorzien we dat de kostenstijgingen doorzetten. We blijven alert op noodzaak en kostenefficiëntie. Op basis van een structurele doorrekening komen wij hierop terug in de voorjaarsnota 2024.

3.5.7 Juridische expertise Natuurvergunningen

Het verlenen en in stand houden van Natuurvergunningen is complexer geworden vanwege de stikstofproblematiek. Het is te voorzien dat vaker juridische procedures gevolgd moeten worden en dat daarom ook vaker juridische expertise ingehuurd moet worden. Wij stellen voor om € 46.000 per jaar vanaf 2023 extra ter beschikking te stellen.

3.5.8 Verbouwing kapittelzaal

In 2020 is het Roosevelt Institute for American Studies (RIAS) vertrokken uit het Abdijcomplex. Ook de bibliotheek is verhuisd. Daarmee is de bijzondere Kapittelzaal, net als de ruimten daaromheen, beschikbaar gekomen voor representatieve doeleinden. Door de verwijzingen naar de Four Freedom Awards is de Kapittelzaal op zichzelf ook bijzonder geschikt voor ontvangsten, zoals rond de FFA, de Oesterontmoeting, Nieuwjaarsbijeenkomst en andere gelegenheden waarbij we gasten of stakeholders in een representatieve setting ontvangen.

Het gebruik van de Kapittelzaal wordt echter sterk belemmerd doordat de aanvullende faciliteiten niet voldoen aan de huidige standaarden van kwaliteit, toegankelijkheid en inclusie. Het

meest urgent is het rolstoeltoegankelijkheid maken van de ruimte (met onder meer een traplift) en het realiseren van een toiletgroep met eveneens een voorziening voor minder validen. De kosten voor deze meest urgente aanpassingen (inclusief verbouwing en inrichting ontvangstruimte, aanpassingen riolering, waterleiding, elektrische installatie, plafonds) worden geraamd op € 100.000. Daarmee maken we de Kapittelzaal en ruimten daaromheen structureel inzetbaar voor ontvangsten. Wij stellen voor dat bedrag in 2024 beschikbaar te tellen uit de budgettaire ruimte.

Daarnaast is het wenselijk om nog verdere maatregelen te nemen, zoals het mogelijk maken van een permanente expositie rondom de Four Freedoms en akoestische maatregelen. Omdat die minder urgent zijn komen we daar op een later moment op terug.

3.5.9 Budgetten Provinciale Staten

Vanuit het presidium is het verzoek gedaan twee budgetten op te hogen via de najaarsnota. Dit betreft:

- Het budget Promotie Statenverkiezingen. Elke vier jaar wordt een campagne gevoerd om de opkomst voor de verkiezingen van Provinciale Staten te bevorderen. Voorgesteld wordt om het budget in 2027, 2031 en elke vier jaar daarna op te hogen met € 30.000.
- Voor de ondersteuning van hun volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controleerende taken ontvangen de statenfracties een budget. In Zeeland is het fractiebudget relatief laag. Voorgesteld wordt om dit budget vanaf 2024 op te hogen naar het landelijk gemiddelde. Dat vraagt structureel € 130.000.

3.5.10 Recapitulatie financiële voorstellen

Per saldo vragen de voorstellen uit deze paragraaf de volgende onttrekkingen uit de budgettaire ruimte:

(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
Verlengen tijdelijke ambities		-75	-1.503	-1.503	-1.503
Salarisbudget bestendigen huidige capaciteit		-800	-800	-800	-800
IPO en BIJ12 werkgeverszaken en organisatiekosten		-166	-127	-83	-83
Aanvullende kosten GS	-115	-180	-180	-180	-180
PFAS		-50	-50		
ICT-kosten		-689			
Juridische expertise Natuurvergunningen	-46	-46	-46	-46	-46
Verbouwing Kapittelzaal		-100			
Budgetten PS		-130	-130	-130	-160
Totaal	-161	-2.236	-2.836	-2.742	-2.772

4. Financieel perspectief

4.1 Achtergrond en ontwikkeling Investeringsagenda

In de vorige hoofdstukken hebben we de onttrekkingen uit de investeringsagenda ten behoeve van de bestedingsgerede projecten beschreven. De werkwijze van de investeringsagenda vraagt wellicht enige toelichting.

In de “reguliere” begroting koppelen we financiële middelen rechtstreeks aan een specifiek doel, bijvoorbeeld een project. Als een project twee jaar vertraging ondervindt in de voorbereiding (overleg met partners, gewijzigde inzichten, eventuele procedures), schuift ook de uitvoering twee jaar op. Dus ook het budget in de begroting schuift dan twee jaar op. Omdat dat budget rechtstreeks gekoppeld is aan dat ene project, kan het in de tussentijd ook niet ergens anders aan besteed worden.

In de Investeringsagenda (voluit: de bestemmingsreserve⁴ investeringsagenda) ondervangen we dat, door in de doorkijk een groot aantal projecten te benoemen, die we allemaal uit willen voeren en dus ook allemaal voorbereiden. Het totale uitvoeringsbudget voor al die projecten samen zit in de bestemmingsreserve Investeringsprogramma.

Vervolgens stellen we u pas voor om middelen uit die bestemmingsreserve daadwerkelijk beschikbaar te stellen, als de voorbereiding is afgerond en het project ‘bestedingsgereed is’. Dat wil zeggen op het moment dat het geld echt nodig is om de uitvoering te starten.

Het voordeel boven het werken via de reguliere begroting is dat het toekennen van budget door uw Staten pas plaatsvindt als de grootste risico’s op vertraging achter de rug zijn. Die vertraging leidt dus niet meer tot het doorschuiven van budgetten.

Bovendien hoeft u nu niet aan de voorkant te kiezen tussen projecten. De gewone begroting moet sluitend zijn, zowel in het komende jaar, als aan het eind van de zichtperiode vijf jaar later. Voor de doorkijk van de investeringsagenda en de omvang van de reserve geldt dat niet. We kunnen overprogrammeren: meer projecten in voorbereiding nemen dan de financiële ruimte in de bestemmingsreserve toestaat. Er treedt immers altijd wel bij een van die projecten vertraging op. En bij dit systeem voeren we een ander project uit dat wel uitvoeringsgereed is.

In de afgelopen jaren was de overprogramming soms een factor 1,5. Dat betekent dat de uitvoeringskosten van de programmering 1,5 keer zoveel waren als het bedrag in de reserve. Dat heeft nog nooit tot problemen geleid, omdat, zoals gezegd, altijd wel ergens vertraging optreedt. En als er toch een probleem zou zijn, gaat de keuze gaat dan niet tussen het wel of niet uitvoeren van een project, maar tussen eerder of later uitvoeren. Een jaar vertraging betekent immers ook een nieuwe meerjarenbegroting, met een nieuw jaar in de zichtperiode. Dus ook nieuw geld om de investeringsagenda mee te vullen.

⁴ Een bestemmingsreserve is een soort spaarpotje, waarvan de besteding gelabeld is aan een specifiek doel, in dit geval investeringen. Onttrekkingen vragen een besluit van uw Staten.

In de huidige meerjarenbegroting is 2027 het nieuwe zichtjaar. In lijn met bovenstaande systeem stellen wij voor om in 2027 uit de budgettaire ruimte € 23 miljoen toe te voegen aan de reserve investeringsagenda. Voor 2025 en 2026 stellen we voor om € 2 miljoen extra toe te voegen, om voldoende middelen te hebben voor verdere investeringen.

De investeringsagenda mag alleen gebruikt worden voor investeringen binnen specifieke onderwerpen. We stellen voor om de onderwerpen Cultuur en Leefbaarheid toe te voegen. Voor beide onderwerpen bereiden wij projecten voor. Voor Cultuur (met name het onderdeel Erfgoed) hebben wij in hoofdstuk 2 al voorgesteld gedaan ten laste van de investeringsagenda.

Na verwerking van de voorstellen ontwikkelt de investeringsagenda zich als volgt:

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal
Huidige stand investeringsagenda						66.207
Bestedingsgereed najaarsnota 2023	-100	-6.225	-2.845	-3.360	-2.875	-15.405
Dotatie			2.000	2.000	23.000	27.000
Resteert na keuzes najaarsnota						77.802
Verdere investeringsbehoefte	-	-14.140	-35.397	-26.312	-17.502	-93.351
Overprogrammering						-15.549

Na verwerking van deze voorstellen bedraagt de factor overprogrammering 1,2. Dit biedt voldoende perspectief om middelen te kunnen onttrekken zodra het betreffende project bestedingsgereed is.

4.2 Recapitulatie financieel meerjarenperspectief

Het vertrekpunt van het financieel perspectief is de situatie na verwerking van de 9^e begrotingswijziging 2023. De financiële voorstellen uit deze najaarsnota leiden tot het volgende beeld voor de budgettaire ruimte:

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Stand na 9^e begrotingswijziging 2023	3.450	7.049	7.158	7.737	37.493
Dotatie investeringsagenda			-2.000	-2.000	-23.000
Uitvoeringsprogramma's	-912	-3.038	-2.679	-2.590	-2.481
Instandhouding infrastructuur		-200	-200	-200	-200
RUD/DCMR	-225	-1.265	-1.165	-1.165	-1.165
Vrijval stelpost provinciefonds	2.962	1.133	1.199	1.432	3.469
2 ^e ronde budgetbewaking	7.067	-164	570	1.395	1.895
Overige onderwerpen	-161	-2.236	-2.836	-2.742	-2.772
Subtotaal na inrekenen voorstellen	12.181	1.279	47	1.867	13.239

Er is een budgettaire overschot in 2023, dat met name voortvloeit uit de 2^e ronde budgetbewaking en een positieve meicirculaire.

Om tot een sluitend meerjarenperspectief te komen waarin ook ruimte is om toekomstige structurele knelpunten en ambities te kunnen dekken, stellen we voor om budgettaire overschot in 2023 via de algemene reserve grotendeels toe te voegen aan de jaarschijven 2024, 2025 en 2026:

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Subtotaal na inrekenen voorstellen	12.181	1.279	47	1.867	13.239
Overhevelen budgettaire overschot 2023	-11.807	3.721	4.953	3.133	
Toevoeging aan de algemene reserve	-374				
Budgettaire ruimte wordt	0	5.000	5.000	5.000	13.239

Doorkijk

De budgettaire ruimte bedraagt in 2027 ruim € 13 miljoen. Als gevolg van toekenning van een uitvoeringskrediet van de Zanddijk, zal ongeveer € 2 miljoen van de vrije structurele ruimte per jaar ingezet worden voor afschrijvingen van de Zanddijk.

De komende tijd werken wij verdere onderwerpen uit, die in het coalitieakkoord benoemd zijn. De financiële gevolgen hiervan zullen dan ook duidelijker worden. Te denken valt aan de opgave om onze infrastructuur op orde te houden, binnenvaart en toenemende kosten voor milieutaken. Daarnaast loopt de huidige CAO eind 2023 af. Een nieuwe CAO zal extra structurele middelen vragen. In de voorjaarsnota 2024 komen wij op deze vraagstukken terug.

Hoe de structurele ruimte zich vanaf begrotingsjaar 2028 zal ontwikkelen, is nog onduidelijk. Dat hangt voornamelijk af van de uitwerking van het voornemen om in 2026 de huidige systematiek los te laten (zie ook par 3.3) en de oplossing van het Rijk om terugval in het provinciefonds te voorkomen.

4.3 Ontwikkeling algemene reserve en weerstandsratio

De voorgestelde toevoegingen aan de algemene reserve leiden tot het volgende verloop van de algemene reserve:

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Beginstand	40.922	47.508	31.738	29.868	26.735
Eerder besloten mutaties (t/m voorjaarsbijstelling 2023)	-5.595	-9.518	552		
Tijdelijke uitname bestemmingsreserve WST en Sluis-kiltunnel (zie begroting 2024 voor nadere toelichting)		-2.531	2.531		
Dotatie/onttrekking vanuit budgettaire ruimte	12.181	-3.721	-4.953	-3.133	
Eindstand	47.508	31.738	29.868	26.735	26.375

In de begroting 2024 is in de paragraaf 'weerstandvermogen en risicobeheersing' opgenomen dat het benodigd weerstandvermogen € 13,6 miljoen bedraagt. In die paragraaf worden de begrippen en systematiek van risicobeheersing toegelicht.

Afgezet tegen de stand van de algemene reserve voldoet de ratio 'algemene reserve' ruimschoots aan het minimale niveau van 1,0. Daarmee biedt de algemene reserve voldoende ruimte om eventuele toekomstige incidentele knelpunten te kunnen opvangen.

Onze financiële situatie is gezond en biedt voldoende perspectief om ons coalitieakkoord verder uit te werken en financieel te vertalen richting de voorjaarsnota.

Bijlagen

Bijlage 1: Verloop reserve instandhouding infrastructuur

(x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2033
Beginstand	4.064	5.620	2.213	2.857	2.073	974	2.223	164	2.019	1.447
Reeds geraamde toevoeging	11.558	8.059	9.466	14.818	7.639	7.413	6.425	7.674	500	
Benodigde onttrekkingen op basis van bestaande uitvoeringsstrategieën	-10.002	-11.666	-9.022	-15.802	-8.938	-6.354	-8.694	-6.020	-7.572	-7.751
Aanvullend benodigde toevoeging (+) of vrijval (-)		200	200	200	200	200	200	200	6.500	7.000
Eindstand	5.620	2.213	2.857	2.073	974	2.223	164	2.019	1.447	696

Bijlage 2: Effecten 2^e ronde budgetbewaking 2023

Budgettaire effecten

× € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027
030102 Natuurbeheer en natuurbescherming					
Pro-actieve soortenbescherming: de pilot-projecten zijn uitgevoerd. De resterende middelen kunnen vervallen.	222				
Uitvoeringskosten RVO natuurbeheer: een nieuwe landelijke offerte van het RVO leidt tot lagere lasten dan geraamd.	250				
Innovatieve maatregelen faunaschade: er zijn minder maatregelen mogelijk dan verwacht in 2023	115				
040104 Campus Zeeland					
De gestelde doelen van de 3e fase Betá College (Campus Zeeland) kunnen tegen lagere kosten gerealiseerd worden, mede door hogere bijdragen vanuit andere projectpartners. Een deel van de middelen valt vrij ten gunste van de budgettaire ruimte.	200				
040105 Innovatie-infrastructuur en -fondsen					
In de najaarsnota 2022 zijn middelen beschikbaar gesteld voor organisatiekracht en capaciteit t.b.v. onderzoek naar kernenergie in Zeeland. Zoals aangegeven hebben we er bij het Rijk op aangestuurd dat zij die kosten vergoeden. Inmiddels is er zicht op een specifieke uitkering voor Kernenergie en kunnen we onze eigen middelen anders inzetten. Op gebied van Marketing voorzien we budgettaire knelpunten, o.a. gerelateerd aan het themajaar en de eenmalige sponsoring van Rescue. Daarom is het voorstel een deel van de middelen Kernenergie her te bestemmen voor Marketing. Het restant kan vrijvallen ten gunste van de budgettaire ruimte.	105				
900101 Opcenten motorrijtuigenbelasting					
In de huidige raming van de opcenten was het uitgangspunt dat wijze waarop elektrische auto's en plugin hybride auto's belast worden, doorgezet wordt na 2024. Op basis van de huidige plannen van het Rijk zal deze situatie vanaf 2025 veranderen. In de geactualiseerde prognose hebben we hier rekening mee gehouden. We volgen deze ontwikkelingen nauwgezet en leggen indien nodig een gewijzigde raming voor via de reguliere begrotingswijzigingen.			225	450	450
900103 Dividend					
Het verwachte dividend van GBE Aqua is geactualiseerd. De geraamde dividendinkomsten zijn lager omdat GBE Aqua minder inkomsten verwacht vanuit de deelneming Evides omdat de AvA heeft ingestemd met een lagere tariefstijging voor drinkwater in 2023.		-409			
900104 Saldo van de financieringsfunctie					
De prognose van de rentebaten en rentelasten is geactualiseerd. De stijging van de rente heeft voor ons een positief effect.	770	450	550	1.150	1.650
940101 Personeel					
De ramingen van vergoedingen voor leden van Provinciale Staten, Burgercommissieleden en leden van de Rekenkamer zijn aangepast in lijn met actuele landelijke afspraken. Ook de nieuwe Cao-afspraken die betrekking hebben op het college van Gedeputeerde Staten zijn verwerkt.	-127	-205	-205	-205	-205
989099 Bestemmingsreserves algemene dekkingsmiddelen					
Eerder is € 10 miljoen van het Rijk ontvangen voor het risico dat wij lopen in verband met onze garantstelling voor de lening die GBE Aqua heeft aangetrokken. Dit is toegevoegd aan de bestemmingsreserve GBE Aqua. Door aflossingen is het risico voor ons verminderd zodat een deel van deze bestemmingsreserve kan vrijvallen.	5.600				

X € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027
980599 Bestemmingsreserves programma 5 Met de vierde begrotingswijziging 2023 is voor het investeringskrediet wegsteunpunt 's Heer arendskerke de afschrijving een jaar opgeschoven ten gunste van de budgettaire ruimte. De onttrekking in 2023 aan de bestemmingsreserve wegsteunpunt 's Heer arendskerke voor de afschrijvingslasten wordt ongedaan gemaakt met deze begrotingswijziging ten laste van de budgettaire ruimte	-68				
Totaal budgettair effect	7.067	-164	570	1.395	1.895

Budgettaire neutrale effecten

Doelstelling	2023		2024		2025		Toelichting
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
010101 Waterdunen	-3.647.840	-	3.647.840	-	-	-	Betreft herschikking van diverse posten over de jaren binnen de projectraming van Waterdunen.
020206 Stikstof	-50.370	-	-120.889	-	-	-	Voor de bekostiging van een adviseur vindt overheveling plaats vanuit het budget maatregelen landelijk gebied en toegevoegd aan de salarissen van het ambtelijk apparaat.
019999 Ambtelijk inzet programma 1	-1.797.591	-	-	-	-	-	De verdeling van lasten ambtelijke inzet is (budgettair neutraal) geactualiseerd op basis van de actuele bezetting bij de verschillende programma's. Daarnaast is de verplichte activering van directe uren bij investeringskredieten geboekt.
020102 Kwaliteitskust: recreatie en vrije tijd							
- OP-Zuid Cofin Woonpl	-152.510	-	152.510	-	-	-	Voor de cofinancieringsverplichting die Provincie Zeeland in OP-Zuid 2021-2027 heeft, is budget beschikbaar in de (meerjaren)begroting. De dekking voor de verwachte cofinancieringsinspanning voor de najaarsopenstelling 2023 wordt de bestemmingsreserve 'Cofinanciering Europese projecten' overgeheveld naar 2024.
- RD3 Vern. landbouw	-165.290	-165.290	-	-	-	-	In het kader van Regio deal 3 (Zeeuwen zelf aan zet) voert de Provincie Zeeland projectleiding op projectfiche 'Vernieuwing Landbouw'. Bij aanvang van het project in 2021 werd ingezet op het verkrijgen van (een) Europese subsidie(s). Deze baten zijn daarop destijds in de provinciale begroting geraamd. Inmiddels is voor het project een LEADER-subsidie beschikt aan één van de externe projectpartners. Deze loopt buiten de provinciale begroting om. Om die reden worden de daarmee samenhangende eerder geraamde baten en lasten budgettair neutraal bijgesteld.
020103 Milieu: goed woon-en werkklimaat							
- Briks-taken	60.000	60.000	-	-	-	-	Hogere leges en kosten dan oorspronkelijk geraamd (is vraagafhankelijk).
- Kanaalpolder	-28.241	-	28.241	-	-	-	Op basis van een actuele raming van de sanering kan een deel van begrote lasten Kanaalpolder overgeheveld worden naar 2024 via de bestemmingsreserve meerjarige projecten.
020104 Law Delta	-400.000	-	400.000	-	-	-	Naast het provinciale deel in de kosten van het bestemmingsplan, juridische en financiële advisering zijn er in 2023 geen verdere kosten. Het resterend incidentele projectbudget voor proceskosten wordt overgeheveld naar 2024 via de bestemmingsreserve meerjarige projecten.
020301 Ruimtelijke kwal: wonen:							
- OP SPUK NSPDUK NSPD	200.000	200.000	50.000	50.000	39.256	39.256	Betreft raming van baten en lasten over de jaren met betrekking tot een Specifieke Uitkering (SPUK).
- cofin 2e flexpoolreg	100.000	100.000	329.374	329.374	-	-	Betreft raming van baten en lasten over de jaren met betrekking tot een Specifieke Uitkering (SPUK).

Doelstelling	2023		2024		2025		Toelichting
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
- Cofin woningbouw-impu	-200.000	-	200.000	-	-	-	De aanvraag van de gemeente Vlissingen voor de Rijksregeling Woningbouwimpuls is dit jaar niet gehonoreerd door RVO/Binnenlandse Zaken. Als dit bij een volgende tranche wel het geval is, zal de gemeente naar verwachting in 2024 haar cofinanciering-subsidie gaan aanvragen.
029999 Ambtelijke inzet	-1.576.211	-	-	-	-	-	De verdeling van lasten ambtelijke inzet is (budgettair neutraal) geactualiseerd op basis van de actuele bezetting bij de verschillende programma's. Daarnaast is de verplichte activering van directe uren bij investeringskredieten geboekt.
030101 Realisatie natuurnetwerk	3.000.000	-	2.500.000	-	-	-	Dit bedrag is verschoven van de reserve (natuur) naar de begroting in verband met te realiseren zaken zoals toegelicht in de begroting.
030102 Natuurbeheer en natuurbescherming							
- Biodiversiteit bebou	-183.574	-	183.574	-	-	-	Het resterende budget van 2023 voor de subsidieregeling maatregelen biodiversiteit en klimaatadaptatie bedrijfspercelenbiodiversiteit bebouwd gebied wordt via de bestemmingsreserve meerjarige projecten overgeboekt naar 2024.
- exotenbestrijding	-150.000	-	75.000	-	75.000	-	Exotenbestrijding is een provinciale wettelijke taak die ook volop in de politieke belangstelling staat. We zoeken in de uitvoering de samenwerking met de partners. Het totstand brengen van de samenwerking in de werkgroep Exoten heeft meer tijd nodig in de opbouw naar concrete gezamenlijke maatregelen. Daarom voorstel voor verschuiven deel budget naar volgende jaren.
030105 Natuurbeleving: verbreding en verbinding	-333.000	-	333.000	-	-	-	Een deel van de werkzaamheden verschuift naar 2024.
030106 Volhoudbare landbouw	-138.425	-	138.425	-	-	-	Heeft betrekking op de cofinancieringsverplichting OP-Zuid 2021-2027, zie hierboven voor nadere toelichting.
039999 Ambtelijke inzet	8.231.857	-	-	-	-	-	De verdeling van lasten ambtelijke inzet is (budgettair neutraal) geactualiseerd op basis van de actuele bezetting bij de verschillende programma's. Daarnaast is de verplichte activering van directe uren bij investeringskredieten geboekt.
040102 Concurrentiepositie food	-369	-	38.602	-	-	-	Heeft betrekking op de cofinancieringsverplichting OP-Zuid 2021-2027, zie hierboven voor nadere toelichting.
040105 Innovatie - infrastr. en fondsen							
- MKB-Deal 2e ronde	-70.698	-70.698	-	-	-	-	Correctie van de lasten en baten die samenhangen met de SPUK MKB-Deal, zodanig dat deze weer aansluiten bij de actuele ramingen.
- Aanjaagg ZIS2 c prov	-1.500.000	-	1.500.000	-	-	-	Vanuit het programma Zeeland in Stroomversnelling zijn voor de uitvoering van de openstellingen van de gelijknamige subsidieregelingen middelen in de begroting opgenomen (aanjaaggelden). Niet alle subsidies zullen in 2023 beschikt worden, een deel ook in 2024. Daarom is het voorstel de daarvoor beschikbare middelen in 2023 over te hevelen naar 2024.

Doelstelling	2023		2024		2025		Toelichting
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
- Cofinan EU projecten	-113.215	-	51.681	-	-	-	Heeft betrekking op de cofinancieringsverplichting OP-Zuid 2021-2027, zie hierboven voor nadere toelichting.
- Kernenergie	-145.000	-	-	-	-	-	Er is zicht op een specifieke uitkering voor Kernenergie van het Rijk en kunnen we onze eigen middelen anders inzetten. Op gebied van Marketing voorzien we budgettaire knelpunten, o.a. gerelateerd aan het themajaar en de eenmalige sponsoring van Rescue. Daarom is het voorstel een deel van de middelen Kernenergie her te bestemmen voor Marketing.
- techn bijstand efro	140.761	140.761	140.761	140.761	140.761	140.761	Alle betrokken gemeenten hebben ingestemd met een financiële bijdrage in de kosten die de Provincie maakt voor technische bijstand van het Just Transition Fund (JTF). Met deze bijdragen kunnen we (andere) voorziene knelpunten binnen de Europese programma's en grensoverschrijdende samenwerking, waaronder Straits Comité, dekken. De hiermee gepaard gaande baten en lasten worden budgettair neutraal geraamd in de meerjarenbegroting.
040106 Marketing en imago	145.000	-	-	-	-	-	Zie toelichting bij 040105.
040107 Circulaire economie	-432.857	-	432.857	-	-	-	Heeft betrekking op de cofinancieringsverplichting OP-Zuid 2021-2027, zie hierboven voor nadere toelichting.
049999 Ambtelijke inzet	-2.255.910	-	-	-	-	-	De verdeling van lasten ambtelijke inzet is (budgettair neutraal) geactualiseerd op basis van de actuele bezetting bij de verschillende programma's. Daarnaast is de verplichte activering van directe uren bij investeringskredieten geboekt.
050101 Doelmatig en doeltreffend beheer	-994.000	-	906.000	-	482.000	-	In het rekenmodel bestemmingsreserve Westerscheldetunnel / Kanaalkruising Sluiskiltunnel is het onderhoud voor de Sluiskiltunnel en de Westerscheldetunnel verschoven naar 2024 en 2025. De verschuiving vindt budgettair neutraal plaats via de bestemmingsreserve KKS/WST.
050102 Bereikbaarheid voor de mensen	1.528.953	1.528.953	-	-	-	-	Betreft de raming van de specifieke uitkering transitievergoeding regionale OV-concessies 2023.
050103 Verbetering verkeersgedrag verkeersd	40.000	-	104.267	-	-	-	De middelen RISM N-wegen zijn geraamd.
050104 Goede bereikbaarheid voor bedrijven	-255.020	-	255.020	-	-	-	Heeft betrekking op de cofinancieringsverplichting OP-Zuid 2021-2027, zie hierboven voor nadere toelichting.
050105 Wegeninvesteringen							
- N286 Landb.rw afschr	-	-	-40.857	-	-	-	Mutatie houdt verband met kredieten die niet volledig afgerond worden in 2023, maar wel in 2024. Hierdoor schuiven de afschrijvingslasten naar achteren.
- Afschr N665 sH Hendr	-	-	-46.971	-	-	-	Mutatie houdt verband met kredieten die niet volledig afgerond worden in 2023, maar wel in 2024. Hierdoor schuiven de afschrijvingslasten naar achteren.
- Afs N252 - Maintenan	-	-	-51.428	-	-	-	Mutatie houdt verband met kredieten die niet volledig afgerond worden in 2023, maar wel in 2024. Hierdoor schuiven de afschrijvingslasten naar achteren.
059999 Ambtelijke inzet							

Doelstelling	2023		2024		2025		Toelichting
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
- Verdelingsalarisbudgetten	2.037.018	-	-	-	-	-	De verdeling van lasten ambtelijke inzet is (budgettair neutraal) geactualiseerd op basis van de actuele bezetting bij de verschillende programma's. Daarnaast is de verplichte activering van directe uren bij investeringskredieten geboekt.
- Activering salarislasten	-670.000	-	-	-	-	-	Dit betreft de verplichte activering van directe uren bij investeringskredieten.
- 060101 Toekomstbestendige culturele infrastructuur							
- OP-Zuid Cofin ledere	-177.183	-	157.735	-	-	-	Heeft betrekking op de cofinancieringsverplichting OP-Zuid 2021-2027, zie hierboven voor nadere toelichting.
- Zeeuws Stimuleringsf	-150.000	-	150.000	-	-	-	De cofinanciering voor een aanvraag Erfgoeddeal wordt aangesproken in 2024 (project Landfront Vlissingen). Dit in overleg met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. De 2e helft van 2023 wordt gebruikt om de aanvraag aan te scherpen, opdat de cofinanciering in 2024 ingezet kan worden.
060102 Cultureel erfgoed	-440.000	-	440.000	-	-	-	Eerder zijn middelen beschikbaar gesteld voor een bijdrage in het project 'De Treinenfabriek' van Stoomtrein Goes-Borsele (SGB). De fondsenwerving door SGB loopt vertraging op. Daarom is het voorstel de daarvoor beschikbare middelen in 2023 over te hevelen naar 2024.
060104 Talentontwikkeling jongeren	-294.700	-294.700	294.700	294.700	-	-	De Provincie heeft van het ministerie van OCW een Specifieke Uitkering (SPUK) Impuls Jongerencultuur ontvangen. Medio 2023 is er een subsidieregeling opgesteld, waarmee deze middelen weggezet zullen worden. Niet alle subsidiebeschikkingen zullen in 2023 afgegeven worden. Daarom wordt voorgesteld een deel van deze middelen over te hevelen naar 2024.
060401 Leefbaarheid - brede welvaart, verst	-338.471	-	357.919	-	-	-	Heeft betrekking op de cofinancieringsverplichting OP-Zuid 2021-2027, zie hierboven voor nadere toelichting.
069999 Ambtelijke inzet	524.778	-	-	-	-	-	De verdeling van lasten ambtelijke inzet is (budgettair neutraal) geactualiseerd op basis van de actuele bezetting bij de verschillende programma's. Daarnaast is de verplichte activering van directe uren bij investeringskredieten geboekt.
070101 Interbestuurlijk toezicht	-70.113	120.000	-	-	-	-	We hebben via het IPO Rijksmiddelen ontvangen ter compensatie voor de extra taken die zij uitvoert in de Provinciale Regietafel Asiel (PRT). Met deze begrotingswijziging worden die middelen geraamd en ingezet.
070104 Signalerend bestuur	-40.000	-	40.000	-	-	-	De Zeeuwse Dag in Den Haag zal dit jaar niet in november plaatsvinden. Dit jaarlijks terugkerende relatie-evenement wordt – omwille van de vervroegde landelijke verkiezingen – verplaatst naar januari 2024.

Doelstelling	2023		2024		2025		Toelichting
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
079999 Ambtelijke inzet	861.359	-	-	-	-	-	De verdeling van lasten ambtelijke inzet is (budgettair neutraal) geactualiseerd op basis van de actuele bezetting bij de verschillende programma's. Daarnaast is de verplichte activering van directe uren bij investeringskredieten geboekt.
080101 Klimaatadaptatie, voldoende zoet water							
- OP-Zuid Cofin Klimaa	-303.466	-	410.710	-	-	-	Heeft betrekking op de cofinancieringsverplichting OP-Zuid 2021-2027, zie hierboven voor nadere toelichting.
- klimaatad.uitvoering	-150.000	-	150.000	-	-	-	Enkele Europese regelingen (Interreg, LEADER) zijn een jaar uitgesteld en de opstart van de Uitvoeringsagenda KasZ heeft qua externe samenwerking meer tijd heeft gekost dan verwacht.
- OP KasZ	-350.000	-	350.000	-	-	-	Alle overheden in Zeeland storten jaarlijks geld in een pot voor Klimaatadaptatie om gezamenlijke acties uit te voeren. Wij zijn hiervoor als provincie kassier. In het convenant is Afgesproken is dat deze middelen indien niet volledig besteed beschikbaar blijven op deze activiteit. In 2024 wordt besloten of de bijdrage wordt aangepast of een deel van de ingelegde middelen wordt teruggestort. Voorzien is dat een bedrag van €350.000 dit jaar niet meer wordt uitgegeven en kan worden overgeheveld naar 2024.
- Uitv.zwmaatr ZD ZW	-500.000	-	500.000	-	-	-	Voorname reden van overheveling is dat onze externe samenwerkingspartners onvoldoende uitvoeringskracht hebben en niet kunnen financieren.
080103 Energietransitie	-186.561	-	102.618	-	-	-	Heeft betrekking op de cofinancieringsverplichting OP-Zuid 2021-2027, zie hierboven voor nadere toelichting.
089999 Ambtelijke inzet	-3.409.554	-	-	-	-	-	De verdeling van lasten ambtelijke inzet is (budgettair neutraal) geactualiseerd op basis van de actuele bezetting bij de verschillende programma's. Daarnaast is de verplichte activering van directe uren bij investeringskredieten geboekt.
Totaal programma's	-4.800.442	1.619.026	14.160.689	814.835	737.017	180.017	
900102 Provinciefonds	-	144.267	-	-	-	-	De middelen RISM N-wegen zijn geraamd.
909999 Ambtelijke inzet	-161.095	-	-	-	-	-	De verdeling van lasten ambtelijke inzet is (budgettair neutraal) geactualiseerd op basis van de actuele bezetting bij de verschillende programma's. Daarnaast is de verplichte activering van directe uren bij investeringskredieten geboekt.
Totaal algemene dekkingsmiddelen	-161.095	144.267	-	-	-	-	
960102 huisvesting en facilitaire zaken							
- Logistiek	50.000	-	-	-	-	-	Voor de aanbesteding voor advisering toekomst repro is vanuit de salarisbewaking een bedrag van € 50.000 toegevoegd aan doelstelling huisvesting en facilitaire zaken.
- overhead salari fac	1.667	-	4.000	-	-	-	Wijzigingen < € 25.000
960103 ICT	1.667	-	4.000	-	-	-	Wijzigingen < € 25.000

Doelstelling	2023		2024		2025		Toelichting
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
960104 Overige overhead	92.220	150.000	57.780	-	-	-	Voor de kosten voor de aandeelhoudersstrategie (uitbesteed aan PwC) wordt een factuur gestuurd aan ZEH in 2023. Deloitte voert haar werkzaamheden voor de second opinion niet uit in 2023 (dividend over 2022) maar in 2024 (dividend over 2023).
Totaal overhead	145.554	150.000	65.780	-	-	-	
940101 Personeel (verdeling salarissen)	-2.401.699	-	247.086	-	-	-	De verdeling van lasten ambtelijke inzet is (budgettair neutraal) geactualiseerd op basis van de actuele bezetting bij de verschillende programma's. Daarnaast is de verplichte activering van directe uren bij investeringskredieten geboekt.
Totaal salarissen (verdeling)	-2.401.699	-	247.086	-	-	-	
224H980199 Bestemmingsreserves pr. 1	3.647.840	-	-	3.647.840	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve meerjarige projecten programma 1
224H980299 Bestemmingsreserves pr. 2	152.510	-	-	152.510	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve cofinanciering EU programma 2
	628.241	-	-	628.241	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve meerjarige projecten programma 2
224H980399 Bestemmingsreserves pr. 3	138.425	-	-	138.425	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve cofinanciering EU programma 3
	-	3.000.000	-	2.500.000	-	-	Onttrekkingen bestemmingsreserve natuur programma 3
	666.574	-	-	591.574	-	75.000	Overheveling budgetten bestemmingsreserve meerjarige projecten programma 3
224H980499 bestemmingsreserves pr. 4	546.441	-	-	523.140	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve cofinanciering EU programma 4
	1.500.000	-	-	1.500.000	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve meerjarige projecten programma 4
224H980599 Bestemmingsreserves pr. 5	255.020	-	-	255.020	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve cofinanciering EU programma 5
	-	-994.000	-	906.000	-	482.000	Onttrekkingen bestemmingsreserve KKS/WST
	-	-	40.857	-	-	-	Onttrekking dekkingsreserve N286 landbouwrouten
	-	-	98.399	-	-	-	Onttrekking dekkingsreserve Wegen
	104.267	-	-	104.267	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve meerjarige projecten programma 5
224H980699 Bestemmingsreserves pr. 6	515.654	-	-	515.654	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve cofinanciering EU programma 6
	590.000	-	-	590.000	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve meerjarige projecten programma 6
224H980799 Bestemmingsreserves pr. 7	40.000	-	-	40.000	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve meerjarige projecten programma 7
224H980899 Bestemmingsreserves pr. 8	490.027	-	-	513.328	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve cofinanciering EU programma 7
	1.000.000	-	-	1.000.000	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve meerjarige projecten programma 7

Doelstelling	2023		2024		2025		Toelichting
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
224H989099 Bestemmingsreserves pr. Algemene dekkingsmiddelen	-10.000.000	-	-	-	-	-	Bestemmingsreserve GBE Aqua
	10.000.000	-	-	-	-	-	Bestemmingsreserve Evides
	670.000	-	-	-	-	-	Bestemmingsreserve dekking apparaatskosten
224H989499 Bestemmingsreserve pr. 94	134.197	-	-	134.197	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve meerjarige projecten programma 94
224H989699 Bestemmingsreserve pr. Overhead	57.780	-	-	57.780	-	-	Overheveling budgetten bestemmingsreserve meerjarige projecten programma 96
Totaal programma 98 Reserves	11.136.976	2.006.000	139.256	13.797.976	-	557.000	
Investeringskredieten							
Krediet iVri's							
<p>Voor de intelligente verkeerregelinstantaties (iVRI's) wordt een investeringskrediet ingesteld. Dit is bedoeld voor de transitie van VRI naar iVRI. De totale omvang is € 1,6 miljoen. Vanuit de SPUK tweede landelijke tranche iVRI's worden 50% van de kosten voor aanschaf, beheer en onderhoud in de eerste vier jaar vergoed door het Rijk. Het krediet wordt in 15 jaar afgeschreven. De afschrijvingslasten voor onze rekening die hiermee verband houden, worden gedekt vanuit bestaande budgetten.</p>							
Krediet Nieuwe Laagwerker Zeelandbrug Oostzijde							
<p>Om de Zeelandbrug duurzaam beschikbaar en veilig te houden behoeft de brug periodiek onderhoud. In het bijzonder vraagt de omvangrijke betonconstructie aandacht. Betonherstel en conservering van de constructie is essentieel voor het behoud van de huidige constructie en gebruik. Er is een extra laagwerker nodig die ook de oostzijde bereikbaar maakt. Momenteel is er geen goede en veilige mogelijkheid om de oostzijde van de brug te onderhouden. Vanaf deze laagwerker worden inspectie-, conserverings- en reparatiewerkzaamheden uitgevoerd aan de onderzijde en de beide zijanten van de liggers en hamerstukken. Hiervoor wordt een investeringskrediet ingesteld van € 1,3 miljoen. Deze wordt in 30 jaar afgeschreven, waarbij dekking van de afschrijvingen plaatsvindt vanuit bestaande budgetten.</p>							

COLOFON

Uitgave

Provincie Zeeland

Fotografie

Marcelle Davidse (<https://beeldbank.zeeland.nl>)

Bezoekadres

Provinciehuis, Abdij 6
4331 BK Middelburg

Contact

provincie@zeeland.nl

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 26 september 2023

